

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

EL NACIONALISME ALGERIÀ

I

LA GUERRA D'ALGÈRIA

Autor: Omar Noumri Coca

Tutor: Dra. Queralt Solé Barjau

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	1
2. CONSIDERACIONS PRÈVIES	2
3. ORÍGENS DEL NACIONALISME (1830-1945)	5
3.1.- Inicis colonials.....	5
3.2.- L'inici de la lluita anticolonial.....	10
3.3.- Naixement de l'independentisme algerià.....	11
3.4.- L'impuls definitiu per la insurrecció.....	14
3.5.- Els fets de maig de 1945: l'antecedent a la guerra.....	15
4. LA GUERRA D'ALGÈRIA (1954-1962)	19
4.1.- Inicis de la guerra (1954).....	21
4.2.- Repressió, tortura i inici de la guerra oberta (1955).....	24
4.3.- Trontolla la IV ^a república francesa (1956).....	26
4.4.- La batalla d'Alger i " <i>la guerra de la guerra</i> " (1957).....	28
4.5.- La caiguda de la IV ^a república francesa (1958).....	29
4.6.- Gir en la política de president De Gaulle (1959).....	31
4.7.- Inicis de les negociacions fallides (1960).....	32
4.8.- Auge de la violència no institucional (1961).....	33
4.9.- La fi de la guerra, però no dels conflictes (1962).....	34
5. CONCLUSIONS	36
6. ANNEX	38
7. BIBLIOGRAFIA I WEB-GRAFIA	50

1. INTRODUCCIÓ

Aquest treball, es presenta com un estat de la qüestió sobre el nacionalisme algerià i la guerra d'independència d'Algèria, que alhora pretén exposar aquest conflicte tan important del segle XX, que fins i tot propiciarà l'adveniment de la V^a república francesa.

Volem tractar doncs, no només l'explicació històrica del conflicte, sinó el seu valor en la historiografia francesa, espanyola i algeriana, per tal d'obtenir les respostes a diverses qüestions prèviament plantejades. D'una banda constatar si hi ha una divergència historiogràfica important respecte a les diverses qüestions d'aquest conflicte. D'altra fer una breu narració –ordenada cronològicament– del propi conflicte des de l'òptica dels diversos autors treballats, per intentar resoldre els enigmes que encara estan presents respecte als diferents actors d'aquesta guerra. Això ens portarà no tan sols a observar l'aspecte bèl·lic dels fets, sinó a tractar qüestions socials, econòmiques i polítiques; que ens duran, en la mesura del possible, a causa de la limitació temporal i d'espai d'aquest treball, a entendre el conflicte d'una forma més ampla.

Per tal d'assolir unes conclusions, ens hem plantejat abans unes hipòtesis, consistents bàsicament en la idea que la historiografia francesa i algeriana, haurien de tenir opinions molt diferenciades de la majoria d'aspectes del conflicte, bàsicament perquè un país és el vencedor i l'altre el vençut. Aspecte que seria lògic pensar, que hauria de marcar les tendències historiogràfiques de cadascun dels dos països. Pel que fa a la historiografia espanyola, pensem que pel fet d'emmarcar-se geogràfica i “culturalment” a Europa, podria tendir més a atansar-se a les tesis de la historiografia francesa.

Dit això, i per finalitzar aquesta breu introducció del nostre treball, volem remarcar que en aquest treball no s'expliquen tots els fets del conflicte de la guerra d'Algèria, sinó que hem seleccionat els fets més rellevants i controvertits d'aquesta, per tal d'acotar el treball en l'espai i temps determinat. No obstant això, per tal de què el lector es pugui ubicar correctament en el context històric d'aquesta guerra, hem decidit aportar com annex a aquest treball un esquema cronològic, amb els esdeveniments més importants.

2. CONSIDERACIONS PRÈVIES

La guerra d'Algèria encara avui dia és una qüestió molt controvertida sobretot a França, autors com G. Pervillé¹, ens afirmen que mostra d'això, és el fet que fins a la llei del 16 d'octubre de 1999, no es va reconèixer l'expressió "guerra" per denominar aquest conflicte. A França doncs, durant molts anys, aquesta guerra fou considerada una revolta d'un territori, que molts consideraven part indissoluble de la nació francesa. En aquest sentit l'obra de M. Harbi i B. Stora², coincideix en aquesta visió de què aquest conflicte fou un tema tabú a França, uns fets que afectaren directa o indirectament a 5 milions de ciutadans francesos, molts dels quals narraran les seves vivències i experiències en la guerra d'una forma lògicament parcial. Així doncs trobarem segons M. Harbi i B. Stora, diversos tarannàs i etapes en la historiografia francesa sobre la guerra d'Algèria.

La primera problemàtica després de la guerra d'Algèria fou que no hi va haver una voluntat clara de dur a terme una anàlisi històrica de rigor. D'una banda hi havia configurada una societat algeriana amb les ferides presents de la guerra encara, i d'altra una societat francesa amb certa nostàlgia de les terres perdudes a l'altra riba del Mediterrani.

La primera historiografia³ del conflicte, fou doncs, configurada a base de testimonis directes, i de compilacions d'aquests testimoniatges entre 1962-1982.

A partir dels anys 80 i 90, apareixen especialistes (historiadors, investigadors, etc.) a la recerca de l'explicació de la guerra, gràcies també a l'apertura o descoberta d'arxius (personals) sobre el conflicte, però també a les pròpies tendències marxistes d'alguns d'aquests autors⁴, que s'oposaran clarament al colonialisme.

Aquests cercaven entendre la repressió del govern colonial, també buscaven entendre la gran diversitat de motivacions a favor o en contra de l'Algèria francesa (*Algerie française*). I començà a aparèixer una certa preocupació per les qüestions socials i

---

¹ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 3.

² Harbi, M. i Stora, B. (2010). *La guerre d'Algérie*. Paris: Pluriel, pp. 9-11.

³ Per exemple: **Pierre Vidal-Naquet**, autor de *L'affaire Audin* (1958) i de *La torture dans la République* (1972);

⁴ Com per exemple: **Gilbert Meynier** en *L'Algérie révélée, la première guerre mondiale et le premier quart du xxe siècle* (1981) o en *Histoire de la France coloniale*, vol. 2 (1990).

culturals de la guerra⁵. A més en aquest mateix període començaren a aparèixer els primers historiadors algerians⁶, que a tractaren la qüestió amb certa objectivitat.

A partir dels anys 90 es realitzaran una sèrie de congressos a França⁷, sobretot al voltant de la *Université Sorbonne* de París, que portaran al debat historiogràfic respecte a la guerra d'Algèria, essent el més transcendent el de novembre de l'any 2000, realitzat en homenatge als treballs de Charles-Robert Ageron⁸ (*La guerre d'Algérie au miroir des colonisations françaises*), i que constarà amb la contribució d'una quarantena d'investigadors.

La guerra doncs, va tendir finalment a allunyar-se de qüestions passionals i traumàtiques a partir del s. XXI, passats ja 50 anys de l'inici del conflicte armat; la guerra començà a esdevenir un objecte històric.

Sabent aquest panorama historiogràfic sobre la qüestió que tractem en aquest treball, ens vàrem decidir per tractar essencialment a Guy Pervillé pel que fa a la historiografia francesa, ja que es dels primers autors i amb més experiència, que formarà part d'aquesta última tendència historiogràfica més objectiva, però no per això, absent de divergències amb els altres autors que treballem en aquest estat de la qüestió.

En el cas de la historiografia espanyola cal dir que hem triat principalment, l'obra basada en la tesi doctoral de R. Usall⁹, per diverses virtuts d'aquesta, d'una banda el seu profund treball empíric acompanyat d'infinitat d'obres tant franceses com algerianes, i d'una altra també per la seva relativa neutralitat en l'explicació d'aquest fet històric. Diem relativa neutralitat, perquè tot historiador tendeix finalment en postular-se d'una forma o una altra, a l'hora de narrar les diferents qüestions. També hem decidit afegir l'obra del Dr. Antoni Segura per complementar algunes qüestions de l'obra de R. Usall, tot i que aquesta no

---

⁵ **Daniel Lefevre**, autor de "La propagande économique dans la guerre d'Algérie". En Charles-Robert Ageron (dir.), *La Guerre d'Algérie et les Algériens, 1954-1962* (1997) i "La politique économique du Front républicain (1956-1957)". En Serge Berstein (dir.), Paul Ramadier, *la République et le socialisme* (1989).

⁶ **Mahfoud Kaddache**, autor de *L'Histoire du nationalisme algérien, 1919-1951*, publicat en 1980-1981, i sobretot **Mohammed Harbi**, autor de *Le FLN, mirage et réalité* (1980).

⁷ Harbi, M. i Stora, B. (2010). *La guerre d'Algérie*. Paris: Pluriel, pp. 12-13.

⁸ Aquest autor se'l considera pràcticament el pare de la historiografia especialitzada en la França colonial i en concret en la guerra d'Algèria, bàsicament perquè tot i ser de la primera generació, fou el que inicià el camí de la investigació històrica del conflicte de forma més rigorosa. Les seves obres més destacades respecte la guerra d'Algèria són: *L'Algérie des Français* (1993) i *Histoire de la France coloniale* (1990), *Politiques coloniales au Maghreb* (1973)

⁹ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, pp.437.

tracta en profunditat la guerra d'Algèria, per altra banda ens aporta dades que no tenim en l'obra de R. Usall.

Finalment pel que fa a la historiografia algeriana, hem triat com a eix central l'obra de M. Harbi i B. Stora¹⁰ perquè és una obra molt completa, formada en gran mesura gràcies a les aportacions de diversos historiadors francesos i algerians, aportant-nos en aquest llibre diferents opinions i punts de vista, que d'altra forma hauríem de desglossar en multitud d'obres. Cal esmentar per últim, que aquesta és una altra de les qüestions que han dificultat la tasca de revisió històrica d'aquest treball, ja que les obres algerianes no es troben en lloc d'Espanya, i per tant, hi ha hagut la dificultat afegida d'aconseguir portar-les des d'Algèria, cosa que no ha estat possible. El mateix problema que amb alguns dels llibres francesos.

---

¹⁰ Harbi, M. i Stora, B. (2010). *La guerre d'Algérie*. Paris: Pluriel, pp. 1040.

3. ORÍGENS DEL NACIONALISME (1830-1945)

No podem endinsar-nos en l'esclat de la guerra sense destacar algunes qüestions prèvies a aquesta, que ens permetin entendre qüestions com l'aparició dels nacionalismes algerians, quines problemàtiques va generar el tarannà colonial francès i en resum quina fou l'evolució, social, política i econòmica d'aquesta regió, sota la colonització francesa. Aquesta qüestió és el punt d'inici per la majoria d'autors. Ja que entenen que sense l'explicació d'aquests precedents no s'explica l'aparició dels fets que portaran a l'esclat de la guerra¹¹.

3.1. Inicis colonials

L'autor que aprofundeix més en els inicis de la colonització d'Algèria per explicar els precedents a la guerra és sens dubte R. Usall¹², que es remunta a l'explicació de la invasió de 1830 per explicar-nos el context històric que motivà aquesta expedició. Alhora, també ens explica com el nacionalisme Algerià, ja és present des dels inicis d'aquesta colonització.

En certa manera Guy Pervillé coincideix en moltes de les qüestions amb R. Usall, com el fet que des de bon principi de la conquesta del país el 1830, hi va haver una certa resistència. Però no obstant això, introdueix una important valoració d'aquests moviments opositors a la colonització, ja que segons Pervillé no es poden catalogar vertaderament de moviments nacionalistes Algerians, ja que molts d'ells vénen d'un context històric en el qual el concepte d'Estat-Nació Algerià com a tal, no existia.

Ramón Usall per contra, no té cap problema en catalogar al primer gran insurrecte algerià, l'Emir Abdelkader, que inicià la lluita des de bon principi de la colonització fins i tot, en contra de la rendició otomana als francesos des de finals dels anys 30 del s. XIX. Aquest autor, el considera l'heroi algerià, símbol de la primera expressió de nacionalisme algerià. En certa manera s'entén la seva valoració, ja que l'Emir Abdelkader, passà a ser un cabdill tribal que posà en evidència la gran potència militar francesa. Una mena del que

---

¹¹ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 17.

¹² Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, pp. 21-25.

posteriorment seria Abdel-Krim al Marroc quasi un segle després, però no obstant amb una idea política més consolidada que aquest últim.

Aquestes revoltes no obstant, eren promogudes bàsicament pel model de conquesta francès¹³ i pel sentiment anti-estranger no musulmà invasor. Més que del pensament conscient en un projecte polític. Aquesta és la qüestió a la qual no aprofundeix R. Usall en comparació amb Pervillé. El primer se centra a afirmar que fou aquest el moment en el qual es generà la consciència nacional algeriana, a partir de la lluita i rendició el 23 de desembre de 1847 de l'emir Abdelkader. Acompanyant aquest discurs, amb testimonis de l'època com el governador general d'Alger en aquella època, Lamoricière; el qual afirmà que l'Emir Abdelkader “*havia donat a Algèria una mena d'unió nacional*”¹⁴.

Tot aquest discurs, R. Usall el fonamenta, basant-se en les fonts d'autors algerians com M. Teguaia¹⁵, els quals són coneguts sobradament per les seves tendències patriòtiques, les quals poden deixar-se emportar una mica per la mitificació -que hi ha a Algèria- de la figura de l'Emir Abdelkader.

Per altra banda, com afirmàvem, Guy Pervillé, és menys agosarat a l'hora de debatre la formació del nacionalisme a Algèria. Aquest afirma que la data d'aparició del nacionalisme algerià ha estat una qüestió controvertida i molt temps en debat¹⁶. Segons Pervillé, durant el temps de la conquesta s'utilitzava el terme de “nacionalisme àrab¹⁷”, però fou oblidat, ja que els autors colonials preferien considera Algèria com un mosaic de diverses “*races*”, dins per tant, del discurs racial-racista característic dels primers períodes del colonialisme.

---

¹³ “*Les seves expedicions colonials no es limitaven a una mera conquesta del territori per raons econòmiques i geopolítiques, sinó que pretenien, [...] un procés de substitució cultural que diferia, per exemple, de les practiques colonials que impulsa l'imperi britànic.*” En: Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 20.

¹⁴ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 25.

¹⁵ Com cita R. Usall: Teguaia, M. (1988). *L'Algérie en guerre*. Hydra, Alger: Office des publications universitaires, p.16

¹⁶ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 17

¹⁷ Es interessant destacar, que Napoleó III tenia la idea de formar una espècie de Regne àrab, sotmès a França al igual que el conjunt de la seva població arabo-indígena. Tot i així la població francesa colona si negà, ja que reclamava el retorn de la política de colonització i assimilació més beneficiosa pels colons. Resum de la idea en: Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p.8

Cal doncs, que ens centrem en el model de conquesta i colonització, per tal d'entendre el perquè d'aquesta oposició colonial ja des d'un bon inici. Segons Pervillé¹⁸, els discursos oficials de la metròpoli a l'hora de fer balanç de la colonització, presenten aquesta com una obra triomfal, en la que França va trobar un país del Nord d'Àfrica, desolat per l'anarquia, la barbàrie, ple d'ignorància i de misèria. Així doncs, la conquesta d'Algèria que restava en mans turques, fou presentada com una conquesta per la pau, la justícia i l'ordre. Gràcies al discurs històric dels contemporanis de l'època¹⁹, el model francès pretenia fer oblidar la seva brutalitat en les seves tasques d'administració paternalista dels nadius. Presentant la colonització francesa com un model de colonització benefactora de la població conquerida²⁰.

R. Usall per contra centra el seu discurs a explicar més bé, quines conseqüències va tenir aquest model de conquesta pels algerians, per tal de què provoques en la població autòctona nombroses protestes insurreccionals. Insurreccions contra la metròpoli, que cal dir que, al llarg de tot el s. XIX, obtingueren escasses victòries per la manca de coordinació entre els insurrectes²¹.

Els motius d'aquestes protestes inicials segons aquest autor, foren degut a la política colonial de la conquesta francesa, basada en el desposseïment de terres i béns dels nadius per assignar-les als colons²². Fet que també mostra en la seva obra, G. Pervillé²³, de forma detallada, explicant el procés d'expropiació de terres i repartiment d'aquestes amb una sèrie de mitjans avantatjosos pels colons francesos.

Substitució forçosa de població urbana nativa per població europea colonial, una qüestió realment xocant de la política francesa en aquest període del s. XIX, que curiosament no tracta en cap moment G. Pervillé a diferència de R. Usall, que se centra en l'aspecte més social d'aquest període. L'autor francès per contra, analitzarà més l'evolució política d'aquest període per tal d'explicar també el naixement i l'evolució política algeriana.

---

¹⁸ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 6.

¹⁹ "Perquè la colonització francesa fou un model de dominació bellament suportada". Emile-Felix Gautier. En: Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 7

²⁰ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 6

²¹ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. Valencia: Universitat de València, p. 30

²² Usall, Ramon; *Algèria Viurà!, França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*; Ed. Universitat de València; 2004; Valencia; Pàg. 24

²³ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 11

De fet, pel que fa aquesta evolució política, és interessant constatar com en aquest punt, els autors coincideixen en explicar la mateixa evolució, durant aquest primer període colonial fins a principis de s. XX. Segons aquests, hi hauria un primer període a partir del 1848, en el que la II República francesa divideix administrativament Algèria en tres departaments, administrats per Prefectes, Sotsprefectes i Alcaldes escollits. Tot i que l'assimilació d'Algèria dins de França tan sols concernia als francesos, els quals eren minoritaris dins la colònia²⁴.

Durant la III República ja des de 1870, voldran observar en els departaments francesos d'Algèria, ja no una colònia, sinó més aviat una província. Com un prolongament del territori pròpiament de la metròpoli. Això sí, amb el greu error de no convertir tots els algerians en ciutadans francesos²⁵.

Segons R. Usall²⁶, durant aquest període, a més, es consolidarà la colonització absoluta d'Algèria, que serà una prolongació del territori de la metròpoli, essent així diferent de la condició de protectorat que tenien Tunísia i Marroc. Coincidint per tant amb la tesi dels autors francesos de què és en aquest moment en el qual Algèria passa a institucionalitzar-se progressivament com a part indissoluble de la metròpoli. Tot i que ambdós autors no expliquen clarament, què va poder motivar això.

Possiblement la proximitat geogràfica en comparació amb altres colònies, sumat al buit de poder deixat per part dels otomans a Algèria, en comparació amb Tunísia o Marroc. Cal dir també que R. Usall, tampoc esmenta que aquesta consolidació de la colonització d'Algèria no fou possible sense la implantació del ferrocarril –com ens afirma A. Segura²⁷– que es convertiria en el motor de la penetració colonial, possibilitant l'arribada a altres zones del territori i la integració d'aquestes sota domini francès.

Un aspecte clau, ja per acabar aquesta primera etapa, fou la gran arribada d'immigrants europeus no francesos. Aquesta qüestió la comenta R. Usall²⁸, explicant que onades

---

²⁴ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 8

²⁵ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 9

²⁶ Usall, Ramon; *Algèria Viurà!, França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*; Ed. Universitat de València; 2004; València; Pàg. 32

²⁷ Segura, A. (1994). *El Magreb: del colonialismo al islamismo*. Barcelona: Universitat de Barcelona. p.107.

²⁸ Usall, Ramon; *Algèria Viurà!, França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*; Ed. Universitat de València; 2004; València; Pàg. 33.

migratòries europees, fins i tot més nombroses que les franceses, obliguen a posar mesures per nacionalitzar francesos aquests nous colons.

En aquest sentit G. Perville²⁹, va més enllà, explicant de forma més detallada la nacionalització d'aquests colons basant-se en el pla sistemàtic d'assimilació que tindrà França, implícit en el seu model colonial. Per tant, sobre el paper, la població francesa va créixer immensament de 100.000 habitants el 1856 a prop d'1 milió el 1954. Gràcies a aquesta xifra enganyosa, en la que també queden comptabilitzats com a francesos els nombrosos colons europeus (Italians, Espanyols, Maltesos, Suïssos, Alemanys) nacionalitzats francesos i els jueus algerians també nacionalitzats, aquests últims gràcies al decret de Crémieux del 24 d'octubre de 1871.

L'únic aspecte legal atribuït als àrabs musulmans, fou el Codi dels indígenes creat durant la III^a república, el 1881, vigent fins a 1927 i que simplement atribuirà poders extraordinaris als funcionaris (alcaldes) de les poblacions mixtes per exercir la justícia en els delictes comesos pels indígenes³⁰.

De fet per a G. Pervillé³¹ aquesta mala aplicació de la política assimilacionista, serà el gran fracàs de la política colonial francesa a Algèria, i un dels grans problemes arrossegats al llarg de tot el període de domini francès, fins i tot durant la pròpia guerra.

La representació política també fou un greuge important de la situació dels algerians³². Tot i que, en aquest context, la representació política dels algerians fou reduïda a uns pocs notables escollits per les assemblees locals de les poblacions indígenes. Fet que propiciarà que a partir del 1890 apareixeran els primers moviments autonomistes que reclamaran una Algèria amb més competències. Tot i així continuarà sent una colònia (a pesar de no sostindre aquest nom), bàsicament perquè els habitants indígenes restaran privats de la ciutadania francesa, i per tant de qualsevol temptativa de protesta política.

---

²⁹ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 10

³⁰ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 14

³¹ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, pp. 29-30

³² Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 9

3.2. L'inici de la lluita anticolonial

El Decret de 14 de setembre de 1916, en plena Primera Guerra Mundial, obliga a població de les colònies a ser traslladada a la metròpoli per treballar, ja que els homes d'aquesta, eren la gran majoria al front (sense obviar que colons europeus d'Algèria, així com els algerians musulmans també participaren aportant homes al front³³). Aquest, segons R. Usall³⁴ fou un fet clau, per donar consciència reivindicativa i política als algerians. Sobretot, gràcies a esdeveniments, com la declaració de drets dels pobles, la revolució d'octubre, els moviments sindicals, etc. Els quals, fomentaran la creació d'una consciència política nacional algeriana. Aquest embrió del nacionalisme algerià, també el destaca G. Pervillé³⁵, afirmant, que tot i no erigir-se cap representant clar del nacionalisme, en aquest període, es preocupava per l'adveniment d'aquesta qüestió, la mateixa societat colonial del moment, amb gent com el periodista André Servier, que posava de manifest “*el perill del nacionalisme musulmà*”³⁶, ja des de la primera dècada del s. XX.

A la fi de la Primera Guerra mundial, gràcies a l'important col·laboració de la població indígena algeriana, el govern francès es veu forçat a realitzar algunes innovacions legislatives³⁷ a favor dels algerians. Així doncs, es varen fer algunes concessions a la població indígena, com la llei del 4 de febrer de 1919, en la qual s'acordava el dret a vot censatari, per escollir representants minoritaris dins l'assemblea algeriana. No obstant això, per altra banda, la representació dels indígenes algerians dins del parlament francès fou rebutjada. Així doncs aquesta llei creava una espècie de sotsciutadania pels indígenes en el marc algerià.

---

³³ Usall, Ramon; *Algèria Viurà!, França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*; Ed. Universitat de València; 2004; València; Pàg. 35

³⁴ Usall, Ramon; *Algèria Viurà!, França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*; Ed. Universitat de València; 2004; València; Pàg. 35

³⁵ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 17

³⁶ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 17

³⁷ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 16

3.3. Naixement de l'independentisme algerià

En ple període d'entre guerres, es produeix, la primera proposta real d'assimilació, que volia engagar l'establiment de ciutadania pels indígenes algerians, sense la necessitat d'abjurar de les seves tradicions o religió, fou proposada el 1931 pel governador general Maurice Viollette, i no es va reprendre fins al govern de Leon Blum el 1936. Tot i que, segons G. Pervillé³⁸, ja era massa tard un segle després de l'inici de la colonització per fer aquests passos tan tebis.

Tots els autors coincideixen que aquest període d'entreguerres fou clau per la formació del nacionalisme independentista algerià.

Prenent inicialment una important consciència política com ens indica R. Usall³⁹ L'emergent lluita de classes en la metròpoli, feia que els emigrants algerians tinguessin contacte amb aquesta, i per tant assimilessin ideals com els del PCF⁴⁰, que crearà sucursal algeriana (el PCA⁴¹), i que es mostrarà contrari a la colonització. Postures més moderades mostraran els del partit socialista SFIO⁴². I postures contràries a aquests els membres del Partit Radical.

Seguint aquesta mateixa tesi, segons G. Pervillé⁴³ el primer moviment nacionalista vertader, fou el promogut pels algerians emigrants cap a la metròpoli, ja sigues per la guerra o pel treball. Aquests contactes els imbuiran d'idees, com les de Wilson o Lenin; el Comunisme o el sindicalisme. Tot i que també es veuran influenciats, per les lluites armades com les de Mustafa Kemal contra els grecs; Abdel Krim contra els espanyols i els francesos, al Rif marroquí.

Així doncs, en aquest context, el 1926 el PCF crearà una associació de treballadors anomenada Estrella Nord-Africana per tal de realitzar accions antiimperialistes. Fou així com Messali Hadj, membre en aquells moments del partit, reclamarà un any després al congrés (de la Lliga antiimperialista) celebrat a Brussel·les, la independència de tot el Nord d'Àfrica. Val a dir, però, que fou expulsat del partit per les seves tendències massa

---

³⁸ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 16

³⁹ Usall, Ramon; *Algèria Viurà!, França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*; Ed. Universitat de València; 2004; València; Pàg. 36

⁴⁰ PCF: Partit Comunista Francès

⁴¹ PCA: Partit Comunista d'Algèria

⁴² SFIO: Secció Francesa de la Internacional Obrera.

⁴³ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 20

nacionalistes i religioses. Iniciant doncs, un camí cap a la creació d'un programa el 1933 obertament islàmic-nacionalista.

Tot i coincidir en gran mesura amb les tesis de Pervillé, R. Usall⁴⁴ afegeix, que en aquests moments també jugaren un paper important en aquests inicis del nacionalisme algerià, els ulemes; alguns dels quals, foren dels primers nacionalistes del país, però no de base independentista; així com els Joves Algerians (moviment més de caràcter elitista); i els comunistes.

Messali Hadj i el seu inicial grup de nacionalistes algerians foren una espècie d'elit popular, en disputa amb les elits arabòfones i francòfones, socialment molt més afavorides per parlar en nom del seu poble i de guiar-lo⁴⁵.

També per tant, existí una elit arabòfona, representada a partir de 1931, per l'Associació d'Ulemes (savis de la religió musulmana) Algerians, presidida pel Sheikh Ben Badis. Amb una formació acadèmica superior completada a Tunis, Fez o el Caire. I que voldran defensar la identitat arabo-islàmica del poble algerià⁴⁶, amb escoles privades, cercles culturals, llibres i diaris en àrab. Seguint la fórmula de: "*L'islam és la meua religió, l'àrab és la meua llengua i Algèria és la meua pàtria*". Per tant, el seu compromís fou, religiós, cultural i social, però no polític; d'aquí la diferència d'opinions amb R. Usall.

Sembla que en aquesta línia trobem també, el treball d'A. Segura⁴⁷, ja que aquest autor, entén que aquests moviments més de caràcter arabo-islàmic, contribuiran a difondre una espècie de consciència col·lectiva, que mantindria vivies, les diferències entre el món islàmic del Magreb i el món occidental. D'aquesta forma, considera aquest moviment la base sobre la que s'assentarien els moviments nacionalistes poc després.

Val a dir, que aquesta associació d'Ulemes, estava en disputa amb la Federació d'Electes Musulmans, de Ferhat Abbas, a causa de que els integrants d'aquesta, tot i ser musulmans, s'identificaven amb els valors francesos⁴⁸.

---

⁴⁴ Usall, Ramon; *Algèria Viurà!, França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*; Ed. Universitat de València; 2004; València; Pàg. 40.

⁴⁵ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 21

⁴⁶ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 21

⁴⁷ Segura, A. (1994). *El Magreb: del colonialismo al islamismo*. Barcelona: Universitat de Barcelona. pp. 145-148.

⁴⁸ Citat en: Segura, A. (1994). *El Magreb: del colonialismo al islamismo*. Barcelona: Universitat de Barcelona. p. 151.

Ferhat Abass, és possiblement el més conciliador⁴⁹, ja que inicialment i fins que no esclati la guerra, es declarà francès, tot i no negar, la seva identitat arabo-islàmica, i tan sols reclamar una integració econòmica, social i cultural de les masses socials musulmanes, al projecte francès. Així mateix, aquesta postura ambigua, però a l'hora integradora, també l'observarem en el congrés musulmà, reunit a Alger el 2 de juny de 1936, on hi haurà la voluntat d'assimilar els algerians, als francesos en drets i deures. Uns postulats que en aquest mateix congrés, refusarà el mateix Messali Hadj, que reclamarà que el poble algerià tenia dret de ser lliure per si mateix, el qual, el portarà a ser aclamat per la gran multitud dels assistents. Sortint reforçat i liderant la majoria de postulats nacionalistes, en aquesta primera expressió pública de la qüestió nacional algeriana.

R. Usall⁵⁰, ens parla també, de la creació del partit comunista algerià (PCA), l'octubre de 1936, tot i que el corrent comunista ja era present des del congrés de Tours de 1920, s'anirà produint, a poc a poc, un progressiu allunyament del PCF (Partit Comunista Francès) bàsicament per la diferència en les tesis nacionalistes més radicals i més independentistes algerianes.

La reivindicació independentista d'Algèria, es veu abocada a un conflicte inevitable⁵¹, entre els moviments nacionalistes algerians i el poder polític francès. A l'igual que el partit comunista, que va sostindre aquests postulats antiimperialistes fins a inicis de 1936, amb el creixement dels feixismes a Europa i a la Mediterrània. Provocarà la prohibició per unanimitat -durant el govern de Leon Blum- d'Estrella Nord-Africana. Fet que motivarà ràpidament la creació del PPA (Partit del Poble Algerià), en el qual els seus dirigents seran diverses vegades detinguts i processats el 1937 i el 1938.

R. Usall⁵², afegeix que un cop dissolt pel Front Popular, el 29 de gener de 1937, l'ENA, el partit fins aleshores més radicalment independentista, Messali Hadj fundà posteriorment el PPA. Remarcant així, el valor transcendental de la figura de Messali Hadj en la formació d'aquests primers moviments independentistes. Corrobora això, l'obra de A. Segura⁵³, afegint que era el partit amb els plantejaments més radicalment

---

⁴⁹ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 22

⁵⁰ Usall, Ramon; *Algèria Viurà!, França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*; Ed. Universitat de València; 2004; València; Pàg. 42

⁵¹ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 23

⁵² Usall, Ramon; *Algèria Viurà!, França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*; Ed. Universitat de València; 2004; València; Pàg. 42

⁵³ Segura, A. (1994). *El Magreb: del colonialismo al islamismo*. Barcelona: Universitat de Barcelona. p. 152.

independentista en aquests moments, i fins i tot, aportant la xifra de militants (2.500) que tenia aquest partit en l'any (1938) en el qual es va produir la detenció dels seus dirigents. Segons G. Pervillé⁵⁴ aquestes mesures repressives reforçaran i augmentaran en aquest nou partit, les tendències més radicals; presents ja però, a l'antiga Estrella Nord-africana. Així doncs, la majoria dels líders del PPA, rebutjaran una nova mobilització d'algerians per la guerra mundial, fins i tot, amenaçant en aixecar-se en armes contra els opressors, tot i que finalment renunciaran a això, gràcies, als seus pactes amb les esquerres; un cop trencats aquests pactes; i després de la crisi de Munich de 1938, la major part del partit, optarà finalment per la via insurreccional. Provocant això, la formació d'una organització clandestina anomenada CARNA (Comitè d'Acció Revolucionaria Nord-Africana), la qual decidirà demanar armament i ajuda a l'Alemanya Nazi (a l'igual que ho feren els nacionalistes Irlandesos en la Primera guerra mundial) i a la Itàlia feixista. Pel que fa a la figura de Messali Hadj, ja d'abans empresonat, fou exclòs del Partit, que també fou il·legalitzat el 26 de setembre de 1939.

3.4. L'impuls definitiu per la insurrecció

Segons R. Usall⁵⁵ part de la historiografia francesa afirma que el govern de la França de Vichy, aclamat pels colons algerians, també afavorí als nadius amb la retirada del dret de naturalització dels jueus i l'admissió d'alguns musulmans al Consell Nacional. Opinió totalment oposada a la de G. Pervillé⁵⁶, que explica que tot i l'equiparació de certs drets pels algerians, com l'accés als consells locals en la França de Vichy, a més de gestos com la derogació de la llei de Cremieux, que significava equiparar de nou l'estatus dels jueus algerians al dels àrabs. El govern francès no realitzaria cap més gest, i fins i tot, es radicalitzaria amb motiu del seu caràcter ultradretà. Així doncs, els polítics algerians entendrien que si els francesos podien derogar una llei establerta feia més de 70 anys, el seu joc polític no era segur, fent més fort el pensament insurreccional futur.

---

⁵⁴ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 23

⁵⁵ Usall, Ramon; *Algèria Viurà!, França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*; Ed. Universitat de València; 2004; Valencia; Pàg. 43

⁵⁶ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 28

A més aquest autor ens explica en un dels seus articles⁵⁷, com en la platja d'una localitat costanera (Zeralda) a prop d'Alger, es va col·locar un cartell on posava: “*interdit aux arabes et aux juifs*” i el qual fou posteriorment ampliat posant: “*et aux chiens et aux chevaux*”, això provocà una manifestació d'alguns joves de la localitat i dels voltants. Una protesta que fou durament reprimida, tancant totes aquestes persones en una habitació sense ventilació suficient, on moriren asfixiats, tot i els seus crits de socors al llarg de tota la nit. Per tant, aquest és un cas, que clarament evidencia que aquesta millora de tracte en vers els musulmans, no existí en la França de Vichy.

El rol d'Algèria⁵⁸ en la Segona Guerra Mundial tindrà importants conseqüències polítiques pel país, una de les quals serà, que des d'un primer moment s'il·legalitzaran els partits nacionalistes i comunistes, ja que cal recordar, que el Nord d'Àfrica en aquest conflicte, sí que serà un camp de batalla d'aquesta guerra. Aquest fet li donarà un impuls al nacionalisme, que serà frustrat posteriorment, a causa del trasllat del front al continent europeu, fent que les reivindicacions dels nacionalistes algerians fossin ràpidament arraconades per les noves autoritats colonials⁵⁹. Provocant, en certa mesura, l'inici d'un fet espontani, però considerat com una primera temptativa d'insurrecció contra el poder colonial francès. Que tindrà lloc, el maig de 1945, a les acaballes de la Segona Guerra Mundial.

3.5. Els fets de maig de 1945: l'antecedent a la guerra

En plena postguerra, i a causa de la situació tan precària en la que es trobava la colònia, com bé ens apunta A. Segura⁶⁰, on les importacions d'aliments que es necessitaven pel consum interior havien caigut considerablement, sumat a la important pèrdua de vides (franceses i d'algerians musulmans) en aquest conflicte, i a l'agreujament d'aquesta situació pels efectes sobre l'agricultura, d'una forta sequera entre 1943 i 1945, aquestes

---

⁵⁷ Pervillé, G. (2007). *A propos de l'affaire de Zeralda (1er août 1942)*. [online] LE SITE DE GUY PERVILLÉ. Disponible en: http://guy.perville.free.fr/spip/article.php3?id_article=157 [Accedit el 29 Mar. 2016].

⁵⁸ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 24

⁵⁹ Segura, A. (1994). *El Magreb: del colonialismo al islamismo*. Barcelona: Universitat de Barcelona. p. 156.

⁶⁰ Segura, A. (1994). *El Magreb: del colonialismo al islamismo*. Barcelona: Universitat de Barcelona. p. 110.

circumstàncies provocarien l'augment del descontentament i l'esclat d'aquests fets de maig.

El 8 de maig de 1945: El dia de la capitulació alemanya, la AML⁶¹ fou autoritzada a desfilar sense banderes ni eslògans polítics. Però en nombrosos llocs d'Algèria, la policia tingué que intervenir banderes i pancartes prohibides. En aquest context a les ciutats de Setif, Bone i Gelma hi hagué morts de manifestants i com a represàlia alguns d'aquests manifestants massacraren una vintena d'europes pels carrers. L'exercit, compost en majoria per soldats musulmans tingué que intervindré per sufocar les protestes.

Pel que fa al balanç d'aquesta revolta és ben conegut històricament, segons G. Pervillé⁶² 102 morts (14 militars i 2 presoners italians), 110 ferits i 10 dones violades de la banda francesa.

No obstant això, on hi ha més controvèrsia és en el cas de les xifres de la repressió, el balanç oficial fou de 1165 morts, tot i que segons Pervillé són xifres no gaire correctes, altres autors (val a dir que Pervillé no esmenta aquests altres autors) parlen de 5.000 a 6.000, de 6.000 a 8.000 i de 15.000 a 20.000 morts. Els autors més nacionalistes algerians, parlen de 45.000 morts, però sense proves empíriques. La historiadora Annie Rey-Goldzeiguer segons diu Perville⁶³, parla que la xifra és inestimable, per això s'ha de parlar de milers de víctimes. Per altra banda, el que si sabem del cert, són els processos de la justícia militar, què jutjarà a 3630 persones, condemnarà a 1.868 a penes de presó, a 166 a mort i 33 seran executats.

Per la seva part, Ramon Usall⁶⁴, enfoca d'una forma diferent aquest fet. Recalcant els fets de maig de 1945, com uns actes d'una importància clau, per entendre la dinàmica algeriana, i aquest progressiu canvi en la mentalitat de protesta algeriana. Segons aquest autor, la massacre produïda a Setif, arran de manifestacions d'algerians, dutes a terme en commemoració de l'armistici de la Segona Guerra Mundial, per tant sense entrar tan en detall com G. Pervillé, ja que obvia explicar-nos que el motiu d'espurna és la no permissió d'exhibició d'eslògans o banderes prohibides, amb la qual cosa el discurs dels motius d'aquesta revolta canvia substancialment. El fet més curiós possiblement és que, cap

---

⁶¹ Formació el 14 de març de 1944 de l'associació d'Amics del Manifest i de la Llibertat, integrat per ulemes, pel PPA i unificant el dos principals líders nacionalistes algerians Ferhat Abbas i Messali Hadj.

⁶² Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 33

⁶³ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 33

⁶⁴ Usall, Ramon; *Algèria Viurà!, França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*; Ed. Universitat de València; 2004; València; Pàg. 45

d'aquests dos autors fa referència als aspectes de crisi de subsistència, anteriorment esmentada respecte al treball d'Antoni Segura.

I per altra banda també trobem que està basant menys desenvolupat l'aspecte referent a les víctimes. Ja que simplement ens afirma, que aquestes manifestacions acabarien amb la mort de 103 civils europeus, sense especificar, ni edats, ni res d'aquests civils, i variant en 1 persona, la xifra anteriorment esmentada, pel balanç de G. Perville. I pel que fa a la posterior represàlia francesa per part de l'exèrcit; R. Usall, no entra molt en el debat, i simplement exposa que hi ha dues xifres oposades: la mort de 1.500 o bé 15.000 algerians per alguns autors, i estaria parlant de 45.000 morts, segons xifres nacionalistes algerianes.

En aquest context, és quan es fundaran els principals partits nacionalistes algerians, per tal d'aprofitar, la creixent consciència política nacionalista, de la població algeriana musulmana. En aquest sentit també tenim algunes diferències entre els autors treballats.

Segons R. Usall⁶⁵, Ferhat Abass abandonarà les tesis assimilacionistes i fundarà la UDMA (Unió per la Defensa del Manifest Algerià), integrat per burgesia algeriana, petits industrials i professions liberals, i reclamant una república autònoma algeriana, lligada a França només per relacions comercials i de defensa. D'igual forma Messali Hadj fundà el MTLD⁶⁶ (Moviment pel Triomf les Llibertats Democràtiques), com a candidatura electoral també el 1946, ja que encara el PPA continuava en la clandestinitat.

G. Pervillé ens narra aquest fet, però des de la visió que les reformes s'impulsaran des de dalt, des de la mateixa administració francesa. A diferència de R. Usall, que com hem vist, ho considera una qüestió d'iniciativa simplement algeriana. Així doncs per Pervillé⁶⁷, en aquest context de postguerra immediata, s'aplicaran algunes de les mesures, encarades a la representació musulmana en l'assemblea nacional algeriana; l'adopció d'una llei d'amnistia per les víctimes de la repressió, excepte els condemnats per crims. Tot i que es rebutjà, la proposta d'una Algèria federal, presentada pel nou partit autonomista de Ferhat Abbas (UDMA). El qual votarà a favor de la llei electoral, que engrandirà un pèl la representació algeriana a l'assemblea nacional d'Algèria, però tot i

---

⁶⁵ Usall, Ramon; *Algèria Viurà!, França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*; Ed. Universitat de València; 2004; Valencia; Pàg. 45

⁶⁶ Usall, Ramon; *Algèria Viurà!, França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*; Ed. Universitat de València; 2004; Valencia; Pàg. 46

⁶⁷ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 35

així, conservant encara el model no igualitari, de representació parlamentària amb una col·legialitat no equitativa.

Com a conseqüència de la no possibilitat d'actuació política, s'optarà per la lluita armada, produint-se els primers moviments de l'OS⁶⁸ l'abril de 1949, que fou poc després, frenat arran de la detenció de 400 membres d'aquest grup juntament amb la majoria dels seus líders el març de 1950. Això és important, ja que la repressió cap a l'independentisme algerià generarà la unió dels partits algerians nacionalistes el PCA, MTLD, UDMA i fins i tot els ulemes, que formaran el FADRL (Front Algèria de Defensa i Respecte de les Llibertats). Sembla que en aquest punt hi ha una forta coincidència entre els autors, ja que G. Pervillé⁶⁹ afirma que, amb el governador Naegelen, es produirà una manipulació de les eleccions a l'assemblea, un cop vistos els resultats de les municipals, que foren favorables i creixents de cara als nacionalistes. A més aquest prendrà mesures com l'arrest de 32 dels 49 candidats del MTLD.

El desembre de 1953, el comitè central del MTLD, farà la crida a un congrés nacional algerià, per tal de crear un programa comú d'acció, integrant les capes més afavorides de la societat algeriana, i reconeixent que el moviment nacional algerià encara tenia molt de camí per recorre.

G. Pervillé⁷⁰ ens explica que això farà esclatar una nova crisi, en aquest cas, en el si intern del partit, ja que Messali Hadj, des de França, acusarà aquests joves intel·lectuals -de formació francesa- d'abandonar el programa revolucionari del partit, per alinear-se al reformisme burgès de la UDMA. Farà una crida a la militància a revoltar-se en contra el Comitè Central. Aquest últim buscarà el suport dels antics dirigents de l'OS, els quals volien reunificar el partit per tal d'afegir-lo a la lluita armada de la resta de països nord-africans.

---

⁶⁸ Grup sorgit de les diferències en el si del MTLD (amb dos corrents, un de via legalista enfrontat amb el de la via clandestina i armada), com a conclusió del primer congrés del partit, es decideix: continua amb la clandestinitat del PPA i amb la creació d'un grup paramilitar el OS (Organització Especial).

⁶⁹ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 38

⁷⁰ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 41

4. LA GUERRA D'ALGÈRIA (1954-1962)

Així doncs aquests formaran el CRUA (Comitè Revolucionari per la Unitat i l'Acció). Tot i així, això no evitarà la divisió interna del partit, que tindrà congressos diferents (a Hornu (Bèlgica) els Messalistes, i a Alger els centralistes). A més, els antics membres de l'OS faran la creació en aquest moment, del grup dels 22 que designarà 9 membres directius, i que seran tots ells fundadors del futur FLN. Aquest fet clau en la futura formació del partit que sorgirà com abanderat de la lluita insurreccional, és una qüestió unànime en la historiografia francesa, espanyola i algeriana. No obstant això, un altre cop, podem observar petits matisos en el llenguatge de R. Usall, ja que aquest descriu, aquesta divisió del nacionalisme algerià, com a bàsicament l'acusació de Messali Hadj cap al comitè Central de "Reformistes", dividint el partit en dos corrents internes en disputa, i provocant en essència, una escissió important de part de grups que no es posicionaven en cap de les dos corrents i que volien trencar amb les dinàmiques antigues de partit. Segons aquest autor doncs, així es formarà el març de 1954 el CRUA.

Per tant observem, com segons la definició d'aquest fet per part de R. Usall⁷¹, el culpable de l'escissió d'aquest grup seria el mateix Messali Hadj. Afegint a més, una qüestió que G. Pervillé no matisa i que considerem important. Que és el fet que per R. Usall⁷², el CRUA no es constituirà com un partit, sinó com una tendència en l'interior del MTLD; ja que l'objectiu d'aquest era la reunificació de la formació política i el posterior pas a la lluita armada.

No obstant a això, per a G. Pervillé⁷³, el més important i destacable del CRUA, és que aquesta nova organització (per tant aquest autor no interpreta el CRUA com una tendència sinó com un partit a diferència de l'opinió que hem comentat abans de R. Usall) va preparar 2 fets principals: la proclamació del Front d'Alliberament Nacional (FLN) indicant al poble algerià les raons i les metes de la guerra, juntament amb les condicions de pau pel govern francès. I en segon lloc, una crida a formar l'Armada d'Alliberament Nacional (ALN), ordenant a cada algerià a mobilitzar-se per combatre o ajudar als combatents per la independència.

---

⁷¹ Usall, Ramon; *Algèria Viurà!, França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*; Ed. Universitat de València; 2004; Valencia; Pàg. 54

⁷² Usall, Ramon; *Algèria Viurà!, França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*; Ed. Universitat de València; 2004; Valencia; Pàg. 55

⁷³ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 41

Un cop analitzat breument l'origen del nacionalisme Algerià, per tal d'entendre quines són les principals discrepàncies i similituds entre els autors, en aquest punt del nostre treball, i per altra banda, per entendre les tendències davant de les quals ens trobarem durant tota la guerra d'independència. Passem a continuació, a l'anàlisi propi de la guerra, en el qual, hem utilitzat una mica més la bibliografia més de base algeriana, ja que es centrava molt més en la cronologia estricta del conflicte. Val a dir però abans, algunes qüestions prèvies.

D'una banda, que davant d'aquesta bibliografia més de caràcter algerià com es el llibre "*la Guerre d'Algerie*" de B. Stora i M. Harbi, ens trobem en què autors com R. Usall⁷⁴, la defineixen com una obra dins de l'escola francesa, ja que els autors són francesos d'origen algerià. En canvi autors de l'escola francesa com G. Pervillé⁷⁵, els situen dins de la historiografia algeriana, i aquesta és una important problemàtica, ja que ens és difícil situar-lo en alguna de les dues vessants. Relacionant això, amb una altra qüestió prèvia a comentar, cal dir, que B. Stora i M. Harbi, són considerats a Algèria, com els autors de la història del conflicte més objectius possibles que es poden trobar a la venda en aquest país actualment. Com hem comentat en la introducció d'aquest treball, per problemes de recursos, de mitjans i de força major, no hem pogut accedir a més llibres de la bibliografia algeriana, un fet que ens hagués ajudat considerablement a catalogar molt millor les tendències de B. Stora i M. Harbi. No obstant això, hem decidit decantar-nos per la catalogació de Guy Pervillé, i considerar l'obra que incorporem en aquest punt del treball, com un llibre de l'escola algeriana, tot i la seva profunda col·laboració amb autors francesos i la seva edició a França.

Val a dir, que aquest és un altre fet clau, que ens ha portat a treballar aquesta obra, ja que davant de la impossibilitat per accedir a més obres franceses o algerianes, en aquesta, trobem un conjunt d'autors que ens exposen les seves idees sobre qüestions diverses de la guerra d'Algèria. I tenim d'aquesta forma, obres diverses en un mateix llibre.

---

⁷⁴ Usall, Ramon; *Algèria Viurà!, França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*; Ed. Universitat de València; 2004; València; Pàg. 423

⁷⁵ Pervillé, G. (2014) *Historiens de la guerre d'Algérie : quels engagements ?*, [Online] Les Cahiers d'EMAM Disponible en: <http://emam.revues.org/710mis> [Accedit el: 5 d'abril 2016.]

4.1. Inici de la guerra (1954)

La data que es pren com a inici del conflicte en la majoria de manuals o enciclopèdies d'història, és l'1 de novembre de 1954. Així és com per exemple, G. Pervillé⁷⁶ narra:

“Dans la nuit du 31 octobre au 1er novembre 1954, quelques centaines d'hommes très mal armés déclenchèrent la guerre de libération nationale.”

Més enllà d'aquest discurs, el mateix Pervillé⁷⁷ explica, que per la societat francesa del moment aquests actes de l'1 de novembre foren tota una sorpresa. Val a dir que, com hem vist ja, s'havien produït uns actes insurreccionals en plena celebració de la fi de la Segona Guerra Mundial el 1945. Però des de llavors la situació al país, que percebien la majoria dels francesos era calmada. A més en aquesta mateixa explicació, l'autor destaca, que un motiu podia ser el balanç relativament modest d'aquesta insurrecció, i que és per això, que fins ben passat un any, els francesos de la colònia i de la metròpoli, no començaren a entendre que allò que estava succeint era l'inici d'una guerra.

Precisament, el balanç de morts és una qüestió que varia en tots els autors, casualment aquesta diferència historiogràfica també la detecta R. Usall⁷⁸ en la seva obra, explicant que segons B. Stora⁷⁹ s'estableix la xifra en 7 persones, per Droz i Lever⁸⁰ situen en 8 els morts; Anne Tristan⁸¹ el situa en 9 víctimes (especificant 4 militars i 1 civil europeu, 2 guàrdies campestres, i 2 civils); finalment l'historiador algerià M. Teguaia⁸² situa les víctimes franceses en 12.

Com podem veure la xifra més elevada de víctimes la dona la historiografia algeriana segons les dades de R. Usall, en tot cas, el que queda clarament demostrat és que les víctimes foren poques. D'aquí la consideració dels francesos del moment, que no el consideraren un acte insurreccional, sinó uns simples disturbis.

---

⁷⁶ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 41

⁷⁷ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 43

⁷⁸ Usall, Ramon; *Algèria Viurà!, França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*; Ed. Universitat de València; 2004; València; Pàg. 74

⁷⁹ Stora, B. (n.d). Histoire de la guerre d'Algérie, p. 10 En: Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 115.

⁸⁰ B. Droz i E. Lever (n.d) Histoire de la guerre d'Algérie, p. 60 En: Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 115.

⁸¹ Tristan, A. (n.d) La guerre d'Algérie p. N.D. En: Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 115.

⁸² Teguaia, M. L'Algérie en guerre. p. 99. En: Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 115.

El que sí que sembla unànime en tota la historiografia, és que aquesta data es considera com la data d'inici de la guerra, així ho afirma per exemple M. Harbi i B. Stora⁸³. Tot i que també estan d'acord els altres autors treballats, R. Usall⁸⁴ matisa que aquest seria l'origen d'una primera etapa de la guerra anomenada “*Drôle de Guerre*”, una guerra de broma -terme encunyat per B. Stora⁸⁵- ,per la seva relativa baixa intensitat i perquè el període posterior a l'esclat de la insurrecció, va estar marcat per les actuacions del poder polític i militar francès, encaminat a accentuar la repressió per una banda, i establir certes reformes per l'altra, per tal d'evitar nous esclats de la violència.

Aquesta repressió, és un dels aspectes més importants al llarg de tot el conflicte, ja que podríem dir, que és el catalitzador principal del descontentament algerià en la colònia.

Segons R. Usall⁸⁶, la reacció de les autoritats esperonada per la població europea fou brutal i desordenada a la vegada. Segons Jean-Pierre Peyroulou⁸⁷, tot i el coneixement profund de la policia francesa de com estaven organitzats aquests grups nacionalistes algerians (com podem veure, coincident amb l'opinió de R. Usall en aquest aspecte), prejutjaren aquests nacionalistes, com un grup de fanàtics incapaçs d'organitzar-se per si sols, violents, incapaçs també d'establir-se sota un projecte polític; pensant que aquests podrien sucumbir fàcilment sota les estratègies de les forces de seguretat; afirmant l'autor, que aquesta era una visió racista -predominant a l'època- en vers els algerians. El cert és que amb aquesta mentalitat, sigui com sigui, la policia durà a terme la repressió, i desmantellarà ràpidament les xarxes del FLN en aquests moments.

Alhora considerant tot el nacionalisme, com un conjunt. Reforçant la repressió policial col·lectiva, amb la repressió política col·lectiva. Il·legalitzant segons G. Pervillé⁸⁸ fins i tot el MTLD i arrestant els seus principals dirigents, que començaran a declarar, haver sofert tortures en aquesta repressió policial. Aquesta qüestió també la posa de manifest R. Usall⁸⁹, destacant un aspecte molt important, que veurem al llarg de tota la guerra; el

---

⁸³ Harbi, M. i Stora, B. (2010). *La guerre d'Algérie*. Paris: Pluriel, p. 989.

⁸⁴ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 95.

⁸⁵ Stora, B. Histoire de la guerre d'Algérie. p. 7. En: Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 115.

⁸⁶ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 83

⁸⁷ Peyroulou, J. (2010). Rétablir et maintenir l'ordre colonial: la police français et les Algériens en Algérie française de 1945 à 1962. En: M. Harbi i B. Stora, ed., *La guerre d'Algérie*, Paris: Pluriel, pp.164-165.

⁸⁸ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 44

⁸⁹ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 83.

fet que per França, des de bon principi es considera els fets com una qüestió “d’ordre públic”. Així doncs, s’il·legalitzà el MTLD, es van detenir membres d’aquest i del CRUA, i es tancà el principal diari difusor d’aquest “*L’Algérie libre*”. També duent a terme una fortíssima repressió militar, amb escorcolls i rastrejos a les zones conflictives, arribant a l’ús de bombardejos amb Napalm, que no van fer més, que augmentar els opositors algerians a les regions d’Aurès i la Cabília⁹⁰.

Comentant de nou la repressió política R. Usall⁹¹ ens indica, que aquesta es durà a terme fins i tot a la metròpoli; on el 26 de Novembre de 1954, segons les xifres de François Mitterrand (ministre de l’interior en aquell període) hi hauran 528 detinguts, B. Droz i E. Lever⁹² situen la xifra prop de 750, que a finals d’any seria 2000. I segueix afirmant d’alguna forma, que la majoria poca cosa tenien a veure amb la insurrecció algeriana, fins i tot, molts d’ells si oposaven i eren contraris. Però això no va impedir que les condicions fossin infrahumanes, fins i tot algunes, denunciades en els mitjans de comunicació de la metròpoli.

Una cobertura dels mitjans de comunicació respecte als fets de novembre i a la repressió, de forma desigual a la metròpoli que a la colònia. Es produí, molta més cobertura en la segona, però per iniciar una campanya mediàtica, per a la criminalització dels nacionalismes algerians, per tal de justificar la seva política contra aquests⁹³.

---

⁹⁰ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 83.

⁹¹ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 84.

⁹² B. Droz i E. Lever (n.d) *Histoire de la guerre d’Algérie* pp. 61-62. En Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 84.

⁹³ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, pp. 89-90

4.2. Repressió, tortura i inici de la guerra oberta (1955)

Les tortures però no només foren denunciades sols a la premsa, sinó que fins tot, segons ens explica Jean-Pierre Peyroulou⁹⁴, les denúncies arribaven per part del propi cap de la Seguretat Nacional, que elaborà un informe el 20 de març de 1955, en el que denuncia el comportament abusiu de la policia, i del qual hem extret el següent fragment que ens ha semblat impactant, per la relació d'idees que realitza:

“Il m'est intolérable de penser que des policiers français puissent évoquer par leur comportement les méthodes de la Gestapo“

Uns altres fets a destacar de l'any 1955 en el conflicte, són els referents al 20 d'agost. Per alguns autors, com R. Usall⁹⁵, són una data clau en la guerra d'Algèria, ja que és la primera gran ofensiva del FLN, i és considerat el vertader tret de sortida de la guerra. La data no fou casualitat i s'escull perquè fou la deposició de Sidi Mohamed Ben Youcef al Marroc, i fou el tret de sortida de la guerra en aquesta nació veïna, amb això volia posar-se de manifest una data de transcendència històrica per Algèria com ja ho era pel Marroc. A més també declarar que aquests, coneixien l'anterior intervenció en el conflicte marroquí del general Parlange, el qual tenia plens poders a la regió de l'aixecament (Constantina, Collo, Philippeville i Guelma).

Milers de camperols sumats a les tropes de la guerrilla de l'ALN, iniciaren l'atac. Accions contra edificis públics francesos a les ciutats de la zona, a més d'accions dels camperols a les viles de la zona, especialment revoltats a causa del rumor d'un desembarcament egipci al port de Collo. Segons G. Pervillé⁹⁶, que d'igual forma coincideix que aquestes accions foren especialment enèrgiques per aquest fals rumor de desembarcament egipci, aquest però, recalca que els atacs es centraren al voltant de Philippeville i una trentena de poblacions. Detallant una mica més respecte a R. Usall, el radi d'acció d'aquest atac. Pel que fa al balanç de víctimes de l'atac, fou de 123 morts dels quals 71 eren població Europea, i entre els quals hi havia Saïd Chérif delegat a la zona de la UDMA; i el nebot de Ferhat Abbas, el farmacèutic Abbas Alaoua (aquí veiem doncs, la divisió important que estava sofrint el propi nacionalisme algerià en aquests primers anys de guerra). La

---

⁹⁴ Peyroulou, J. (2010). Rétablir et maintenir l'ordre colonial: la police français et les Algériens en Algérie française de 1945 à 1962. En: M. Harbi i B. Stora, ed., *La guerre d'Algérie*, Paris: Pluriel, pp. 170-171.

⁹⁵ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 110.

⁹⁶ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 47

resposta francesa igual que la del maig de 1945, fou repressiva, indiscriminada i col·lectiva. Ara a més, comptant amb el suport de milícies civils que responien a les crides de la venjança contra els algerians.

Sembla que el balanç oficial de la repressió fou 1273 víctimes, segons R. Usall⁹⁷ dades realment molt allunyades de la investigació feta després pel FLN, i que la pròpia historiografia francesa no va arribar a desmentir mai, la xifra es situaria en 12.000 morts. G. Pervillé⁹⁸ també comenta aquesta xifra de morts del FLN però sense arribar a debatre la seva veracitat com si hem vist que ho fa R. Usall.

Com a conseqüències d'aquest fet tan important en el transcurs de la guerra, R. Usall⁹⁹ afirma que es produí la fractura definitiva entre la població colona i l'algeriana. Sumat per altra banda a un apropament de les postures més moderades del nacionalisme Algèria com Ferhat Abbas (tot i veure's personalment afectat per la revolta). El 20 d'Agost fomenta la polarització del conflicte d'una banda erigint-se com a actors; l'exèrcit francès, aglutinador del descontentament i venjança dels colons, i d'una altra el FLN per la part dels algerians musulmans, que a partir d'ara augmentarà les seves accions de 200 al mes a gairebé superar el miler. Per tant, donant lloc a una espiral creixent de violència.

A més, gràcies a aquest primer gran esdeveniment armat, poques setmanes després, el 30 de setembre de 1955, la qüestió d'Algèria, s'inscrivía a l'ordre del dia de l'ONU, internacionalitzant-se i donant ressò al conflicte.

Abans de deixar aquest fet destacable de la guerra d'Algèria, cal esmentar el debat historiogràfic important que hi ha al voltant d'aquests actes.

Segons R. Usall¹⁰⁰ per la historiografia en general els fets del 20 d'agost de 1955 són claus per l'esdevenir de la guerra d'Algèria. La historiografia algeriana, no obstant, fa la seva particular interpretació¹⁰¹, destaca que la revolta del 20 d'agost representà "*un desplaçament de l'eix social del nacionalisme i una ruptura amb l'esperit de l'1 de novembre de 1954*". No obstant això, una altra tendència, que engloba part de la

---

⁹⁷ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 112.

⁹⁸ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 48.

⁹⁹ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 113.

¹⁰⁰ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 114.

¹⁰¹ Harbi, M. (2010). La guerre commence en Algérie. En: M. Harbi i B. Stora, ed., *La guerre d'Algérie*, Paris: Pluriel, p.147.

historiografia algeriana, és contrària a aquesta tesi, ja que representa l'evolució del nacionalisme en un territori concret només (Constantina i l'Aurès), i no en el conjunt del país, aquests simplement ho veuen com la continuïtat diürna de la insurrecció de l'1 de novembre de 1954, per aquesta historiografia simplement és una amplificació i precisió del moviment revolucionari prèviament encetat el 1954, això ho observem en el cas del citat per R. Usall¹⁰², Messaoud Maadad.

4.3. Trontolla la IV^a república francesa (1956)

Saltant al següent fet històric paradigmàtic de la guerra d'Algèria, passem l'any 1956, en el qual es produiran, dos esdeveniments que volem destacar en aquest treball, d'una banda la massacre de Palestro, que serà una important victòria de l'ALN, i alhora reforçarà la inestabilitat política de la IV^a república francesa. Ja que aquesta s'havia vist obligada a dur a terme lleves per reforçar l'exèrcit en el conflicte algerià (recordem que per França sempre fou un mer conflicte d'ordre públic). Això havia produït diferents onades de protesta a la Metròpoli, però no fou fins després d'aquesta matança de Palestro, que es reprendrien aquestes fortes protestes a la metròpoli. Aquest fet, ens l'indica R. Usall¹⁰³, com d'una importància clau per la societat francesa del moment i per com hem comentat abans, l'estabilitat política. Com era lògic, el moviment d'oposició a les quintes, es reprengué el mateix més de maig de 1956, arran dels fets de Palestro, on es produí la matança dels soldats de lleva per part del ALN; dels quals un fugí i explicà el seu cas per la ràdio, que commocionà ja per sempre tots els soldats que hagueren de sortir de la metròpoli cap al front Algèria. Això provocaria la fractura entre el govern socialista (del Partit Radical) i la seva base social, la qual s'havia sentit identificada amb el seu projecte pacificador, que promogué en el si del Front Republicà¹⁰⁴.

La segona qüestió que volem destacar d'aquest any, és el congrés del FLN a la vall de Soumman.

---

¹⁰² Maadad, M. (n.d). Guerre d'Algérie. En: Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 115.

¹⁰³ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 163.

¹⁰⁴ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 165.

El famós congrés de Soumman per posar ordre a les files del FLN. Celebrat del 20 d'Agost al 5 de setembre de 1956. On es promulgà la creació d'un text, anomenat plataforma política de Soumman, on es cristal·litzarà la ideologia marxista revolucionària del FLN, a més d'establir unes línies a seguir en la lluita. Per exemple, es considerarà indissociable la independència política i la revolució.

A més, la divisió específicament militar del territori i de la ALN com un exèrcit regular. Es produirà la creació del Consell Nacional de la Revolució Algeriana (CNRA) i del Comitè de Coordinació i Execució (CCE). Totes aquestes resolucions, tingueren com a fet paradigmàtic, la constitució d'institucions nacionals, és a dir, d'una reglamentació unificada per a la ALN, així com línies d'actuació per a l'organització política, per tal d'esborrar les contradiccions. Les quals en aquests moments, se centraran en la primacia de la qüestió política per sobre de la militar, i la de les accions interiors per sobre les exteriors.

No obstant però, algunes veus s'aixecaren contra alguns punts del congrés¹⁰⁵, Ben Bella per exemple, considerava que s'atemptava contra el caràcter islàmic de la revolució algeriana, sobretot pels postulats del congrés, a favor de la laïcitat de l'estat algerià i de la integració de població europea. La historiografia francesa definia aquest congrés com una disputa pel control del FLN, en clau d'àrabs algerians contra berbers algerians, sortint els últims com a victoriosos del congrés. G. Pervillé¹⁰⁶ no arriba a aquest punt de definir que el congrés fou una disputa ètnica, però sí que defineix, que els organitzadors eren els principals caps de l'interior de la Cabília, i per tant eren berbers; i d'alguna forma podem entreveure aquesta tesi de l'escola francesa. Aquesta tesi és totalment oposada a l'algeriana que afirma que es realitzà en clau de definir les qüestions polítiques, militars, exteriors i interiors, sense esdevenir en cap moment en un conflicte ètnic o regional¹⁰⁷.

---

¹⁰⁵ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, pp. 152-154.

¹⁰⁶ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 56

¹⁰⁷ M. Harbi i B. Stora (2010). Le PPA-MTLD et le FLN-ALN étude comparée. En: M. Harbi i B. Stora, ed., *La guerre d'Algérie*, Paris: Pluriel, pp. 648-649.

4.4. La batalla d'Alger i “la guerra de la guerra” (1957)

Tan sols entrat al següent any, el mateix gener de 1957, arran de l'espiral de violència i atemptats que s'estan produint a Alger, el govern d'Alger, sol·licità atorgar plens poders sobre les forces de seguretat de tota l'àrea d'Alger, al General Massu i la 10ª Divisió de paracaigudistes¹⁰⁸.

En aquest context el FLN convocarà una vaga general de 8 dies, a finals d'aquest més, per aprofitar la reunió de l'ONU que estava tractant la qüestió d'Algèria. Aquesta vaga seria contraproductiva, ja que facilità molt més la repressió i les tortures, que en aquest punt és tan gran, que fins i tot provocà la dimissió d'alts càrrecs militars com el general Bollardiere. En tot cas, respecte a aquest acte de vaga general, també hi ha diversitat d'opinions, segons R. Usall¹⁰⁹, l'èxit de la vaga, és una qüestió controvertida per la historiografia algeriana, ja que la considera un èxit del FLN, gràcies al ressò internacional que tindrà i que és el que cercaven. Però per contra, la historiografia francesa la considerarà un fracàs gràcies al fet que l'exercit aconseguí truncar l'èxit polític del FLN, en aquesta línia, es troba G. Pervillé¹¹⁰.

Més enllà d'això, podem dir també, que la batalla d'Alger es conclourà a l'octubre amb la captura de Ben Hamida (comandant en cap de la ZAA), el desmantellament complet de la Zona Autònoma d'Alger (ZAA), i l'esfondrament de les tesis establertes al Congrés de Soumman per Abane Ramdane.

R. Usall¹¹¹, ho qualifica d'un “*dur reveu a la política de Abane Ramdane*”, en canvi G. Pervillé¹¹² va més enllà, explicant que aquest, després d'aquesta derrota serà marginat i desplaçat pel creixent lideratge exterior del CNRA al Caire, i fins i tot, aquest autor ens explica que A. Ramdane morirà en unes estranyes circumstàncies al Marroc, deixant entreveure, que possiblement l'assassinaren els seus opositors interns del partit.

Aquesta violència entre algerians, la trobem present en un fet que es produirà aquest mateix any, i que és possiblement un dels actes més controvertits de la història d'Algèria.

---

¹⁰⁸ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 177.

¹⁰⁹ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 180.

¹¹⁰ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 61

¹¹¹ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 213.

¹¹² Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 62

Abans però, ens narra R. Usall¹¹³ que des de finals de 1955 el FLN i el MNA¹¹⁴, es veien immersos en un conflicte dialèctic per erigir-se com a representants legítims del poble algerià. Aquest conflicte no tardaria a traduir-se en conflicte armat. Iniciat pel FLN amb l'assassinat de Sadek Rihani, dirigent de la MNA d'Alger. Tot i la preponderància del FLN; la MNA i el Exèrcit Nacional del Poble Algerià (en francès ANPA) lluitaran entre alguns dels seus escamots en diverses ocasions entre 1955 a 1962 per tal de qüestionar la preponderància del FLN. Provocant en aquesta “*guerra de la guerra*” 10.000 morts algerianes. Un d'aquests casos és la massacre de Beni-Ilmane (Melouza), en la qual, un grup de soldats del FLN-ALN assassinarà una població sencera per col·laborar amb el MNA. G. Pervillé¹¹⁵ ens detalla que foren unes 300 les víctimes d'aquesta massacre, i que el govern francès, utilitzaria fets com aquest, per tal d'emfatitzar el seu discurs de criminalització del FLN.

4.5. La caiguda de la IV^a república francesa (1958)

En aquest any 1958, tot i haver sofert un dur revés en la cruenta batalla d'Alger, el FLN, assolirà grans victòries pel que fa a la internacionalització del conflicte. S'aconseguirà que Marroc i Tunísia, recolzin obertament la causa algeriana¹¹⁶, el que implicarà que comencin a sancionar obertament les accions franceses, i recolzin internacionalment la formació d'un estat algerià. En el cas de Tunísia, el motiu desencadenant, fou de nou, la des-concordança entre la diplomàcia i l'acció militar francesa, ja que segons R. Usall¹¹⁷, mentre el govern francès negociava la neutralitat de Tunísia en el conflicte, amb el president Bourghiba; es produïren forts enfrontaments fronterers, a causa de la posada en pràctica del dret de persecució dins de les fronteres tunisianes dels militants del FLN-ALN; arribant a produir-se el famós bombardeig per part de França de la població de Sakhiet Sidi Youcef (Tunísia), provocant la mort de més de 70 persones, entre es quals hi havia nombrosos civils i infants. 69 morts dels quals 21 infants segons les dades de A.

---

¹¹³ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 158.

¹¹⁴ Moviment Nacional Algerià, grup format en alternativa al FLN, per part de Messali Hadj per a la lluita per la independència.

¹¹⁵ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p.63.

¹¹⁶ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 217.

¹¹⁷ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 227.

Segura¹¹⁸. En tot cas, aquest fet, a més de provocar una forta crisi diplomàtica francesa, també produiria l'espurna definitiva pel col·lapse de la IV^a república francesa.

Aquesta espurna definitiva serien els fets del 13 de maig de 1958 a Alger. Durant les celebracions al monument als caiguts, els colons d'Alger motivats per Pierre Lagaille, iniciaren protestes contra la ineficiència del govern metropolità, fins al punt de provocar l'assalt del govern general d'Algèria, i la formació d'un Comitè de Salvació Pública (CSP), que fou presidit pel general Massu. Aquests no reconeixeran el govern de Primer Ministre Pierre Pflimlin (assolit pel suport de socialistes i comunistes), i sol·licitaran l'establiment del general De Gaulle al govern, com a garant aquest, d'una postura més conservadora i que segons els colons podia ser la garantia d'un govern fort, que acabés d'una vegada per totes, amb el conflicte algerià.

Per a G. Pervillé¹¹⁹ aquest període, és extremadament convuls, i està al límit de la guerra civil. Una qüestió controvertida al respecte, és el fet, de si es pot catalogar aquest acte, com un vertader cop d'estat. Per R. Usall¹²⁰, l'exercit francès d'Algèria, sí que volia establir el general De Gaulle al poder, per la força, en canvi afirma que el mateix De Gaulle mai es declarà colpista, tot i recolzar-se en els militars per assolir el poder. Per a G. Pervillé¹²¹ De Gaulle es presentà simplement com un àrbitre independent entre les dues parts, el govern de París legítim i el govern il·legal del CSP d'Alger.

Finalment el general De Gaulle serà nomenat Primer Ministre, al mateix temps que exigirà plens poders per iniciar un procés constituent que reformi la república, essent aquest moment, l'adveniment de la V^a república francesa.

A finals, d'aquest mateix any, es produeix una fita clau en la independència d'Algèria, és la constitució -al Caire el 19 de setembre- del Govern Provisional de la República d'Algèria (GPRA). Al mateix temps que França havia optat, per la reestructuració de les institucions, que li permetés fer front de forma més a adequada a les seves problemàtiques; el FLN decidiria fer el mateix, configurant aquest GPRA; segons

---

¹¹⁸ Segura, A. (1994). *El Magreb: del colonialismo al islamismo*. Barcelona: Universitat de Barcelona. p. 173.

¹¹⁹ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p.68.

¹²⁰ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 244.

¹²¹ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 69.

R.Usall¹²² per recuperar la iniciativa en el terreny polític i situar el govern francès en una situació compromesa, a més de seguir buscant suports i reconeixement exterior.

Aquests suports immediats segons G. Pervillé¹²³ arribaran per part dels països àrabs i els estats comunistes d'Àsia; la resta del món encara no es decantarà per reconèixer aquest govern, a causa de la voluntat de no malmetre les relacions diplomàtiques amb França.

4.6. Gir en la política del president De Gaulle (1959)

Aquest any 1959, és en el qual un cop assumit els plens poders, d'aquesta nova república presidencialista, que configurarà De Gaulle en la seva persona; quan es comença a produir un gir en la dinàmica francesa. Anunciant, el 16 de setembre, que pretén recorre al principi d'autodeterminació dels algerians per via referèndum.

Segons la historiografia francesa¹²⁴, l'autor de la iniciativa fou essencialment De Gaulle, que després de meditar un llarg temps la qüestió, arribarà a la conclusió de proposar una solució política al conflicte algerià. En aquesta mateixa línia es decanta R. Usall¹²⁵, tot i que exposant-ho d'una forma més extensa i detallada, explicant com anava elaborant aquesta idea De Gaulle, ja des de principis d'estiu de 1959. Una altra qüestió en la qual semblen coincidir la R. Usall i G. Perville¹²⁶, és en les conseqüències d'aquest gir polític del president francès. El primer autor cataloga “*d'autèntica tempesta política*¹²⁷”, la que provocaran aquestes accions. Mentre que l'autor francès afirma, que tot i la forta oposició política i també social en el cas dels colons; els francesos metropolitans estaran la majoria (54% a favor 17% en contra) a favor d'aquesta política. Finalment, hi ha una petita diferència entre aquests dos autors. Per a G. Pervillé¹²⁸, De Gaulle utilitzava aquesta hàbil arma de negociar l'autodeterminació d'Algèria per tal de desacreditar el GPRA i fer als algerians partícips de la seva determinació com a nació, sense intermediaris. D'aquí que

---

¹²² Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 257.

¹²³ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 76.

¹²⁴ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 86

¹²⁵ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 277.

¹²⁶ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 89

¹²⁷ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 279.

¹²⁸ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 88.

el GPRA s'oposés al discurs de De Gaulle. En canvi, per a R. Usall¹²⁹, l'oposició del GPRA es devia al fet que, tot i que confiaven plenament en l'adhesió del poble algerià al FLN, no confiaven en què França pogués dur a terme la consulta en unes condicions vertaderament democràtiques.

4.7. Inici de les negociacions fallides (1960)

Per fer un pas més en aquest gir dels esdeveniments, l'any següent, el 1960, serà un període en el qual s'engegarà tot el torn de diplomàcia i diàleg, tant del FLN com del govern francès, per tal d'arribar a un acord per posar fi al conflicte i la qüestió de la independència d'Algèria. En aquest període es produeixen les primeres negociacions a Melun, entre el 25 i 29 de juny. Aquestes negociacions fracassaran a causa del desacord en la deposició d'armes, i quin havia de ser el destí dels combatents algerians¹³⁰.

Per altra banda, com afirma R. Usall¹³¹, “*els colons europeus sabien que estaven perduts si França els abandonava*”. Produint-se a principis d'aquest any la famosa *Setmana de les Barricades* en la qual els colons intentaré promoure un moviment insurreccional, però que acabà fracassant. Aquesta era segons G. Pervillé¹³² la representació de gran prat de la ideologia ultraconservadora dels colons que es veuria relativament unificada per la FAF (*Fédération pour l'Algérie Français*) i fins i tot, es trobaria també en el grup paramilitar que es fundarà l'any següent, l'OAS (Organisation Armée Secret). Val a dir també, però, que en aquests moments existien organitzacions franceses oposades a la colonització, una qüestió que històricament ha quedat bastant a l'oblit. R. Usall¹³³ per exemple ens parla d'una d'elles, el Moviment Anticolonialista Francès (MAF).

També sabem que en aquest any, es produirà l'important triomf de la diplomàcia algeriana en assolir-se el reconeixement de l'assemblea general de l'ONU, al dret d'autodeterminació d'Algèria. Aquesta qüestió, per a G. Pervillé¹³⁴ no és tan

---

¹²⁹ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 279.

¹³⁰ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 93.

¹³¹ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 290.

¹³² Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 96

¹³³ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, pp. 306-308.

¹³⁴ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 109.

transcendent, ja que no acaba de resoldre com s'ha d'assumir aquest dret d'autodeterminació. Ja que, en cap moment, defineix o tracta d'organitzar el referèndum que s'hauria de produir per arribar a tal fita.

4.8. Auge de la violència no institucional (1961)

En aquest any 1961, s'iniciaran dues vies diferents i totalment oposades en la resolució del conflicte d'Algèria. D'una banda es formarà l'OAS al febrer a Madrid, el qual actuarà de forma clandestina i com un grup terrorista, per tal d'escapçar qualsevol temptativa independentista, fos algeriana o francesa.

S'intensificaran aquest any les negociacions entre França i el GPRA. Davant de la situació de converses entre els insurrectes i el govern francès, alguns generals intentaran forçar una nova situació com la del maig del 1958, per provocar la caiguda del govern de De Gaulle. Aquest fet, conegut amb el terme alemany de *Putsch*, segons G. Pervillé¹³⁵ no només es generarà en l'entorn dels alts càrrecs militars implicats (generals Jouhaud, Challe, Zeller i Salan), sinó que va més enllà, afirmant que un dels llocs de gestació d'aquesta operació fou el mateix OAS. De fet, sabem que alguns d'aquests generals implicats impulsaran l'organització d'accions terroristes clandestines, és el cas dels generals Jouhad i Raoul Salan; aquest últim, formarà part del comitè Superior de l'OAS segons ens afirma R. Usall¹³⁶. Per tant sembla lògic i coherent, el que ens afirma l'autor francès.

Per últim una altra qüestió rellevant d'aquest any 1961, és el canvi en el lideratge del GPRA. Ben Khedda substitueix a Ferhat Abbas al capdavant de l'organisme. Aquest últim fou substituït, acusat de ser un modernitzador de les tesis més conservadores del nacionalisme característic del FLN¹³⁷. Aquest moment és important, ja que aquest personatge (Ben Khedda) més endavant el trobarem en disputa pel poder un cop assolida la independència del país. Però, si més no, part d'aquest caràcter de lluita pel poder, el podem observar ja a finals d'aquest any; amb la voluntat segons G. Perville¹³⁸, d'arribar

---

¹³⁵ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 104.

¹³⁶ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 338.

¹³⁷ Basades en el socialisme, juntament amb un important sentiment nacional arabo-islàmic que ja em vist com s'ha gestat en el primer bloc d'aquest treball.

¹³⁸ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 105.

a un acord -amb el govern del president De Gaulle- que finalment no es consolidarà; el qual establia, que França reconeixeria l'autodeterminació d'Algèria i la independència. I a canvi aquests cessarien el foc immediatament. Aquesta jugada segons aquest autor francès, es devia a la voluntat de Ben Khedda de consolidar el seu poder, amenaçat per la insubordinació de l'Estat Major de l'ALN.

4.9. La fi de la guerra, però no dels conflictes (1962)

És un període amb una profunda inestabilitat social; al febrer de 1962, unes onades d'atemptats sense precedents es produiran contra els algerians.

Després de diversos alts i baixos en el procés de negociacions franco-algerianes, acompanyats de les respectives ruptures i interrupcions de converses, aquest any finalment es signaran els famosos *Acords d'Evian*, entrant en vigor el 19 de març i significant, segons R. Usall¹³⁹ la fi de la llarga guerra de 8 anys entre Algèria i França. Aquesta és una qüestió que posa en dubte G. Pervillé¹⁴⁰, afirmà que aquesta data, no fou de la fi de la guerra d'Algèria, i ni tan sols cap altra data pot senyalar la fi real de la guerra, fins al punt que sorgeix l'interrogant, de si realment aquesta guerra va acabar.

Finalment s'arribà al consens entre el govern francès i el GPRA de celebrar el referèndum d'autodeterminació l'1 de juliol de 1962, assolint una àmplia victòria el vot del Sí a favor de la independència¹⁴¹.

El següent pas serà, que dies després de conèixer el resultat d'aquest referèndum el govern francès reconeixerà la independència d'Algèria i el GPRA es traslladarà a Alger per iniciar el procés constituent. Com ens afirma G. Pervillé¹⁴² es produirà una forta disputa pel poder, un cop assumida la independència, entre el GPRA i la Junta de Govern formada per Ben Bella a Tlemcen, l'abril de 1962. Dividint d'aquesta forma, l'organització del FLN en dos bàndols, les *Wilayas*¹⁴³ II, III, i IV al costat del GPRA, l'exercit de les

---

¹³⁹ Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 361.

¹⁴⁰ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 113.

¹⁴¹ El 3 de juliol es feien públics els resultats del referèndum: 5.975.581 (99'72%) sufragis favorables al sí, per únicament 16.534 (0'28%) vots partidaris del no. En: Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. València: Universitat de València, p. 370.

¹⁴² Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 115.

¹⁴³ Es el terme àrab per denominar una província, ve del terme *Wali* (gobernador) i la seva traducció més literal seria "el que es governa".

fronteres i de les *Wilayas* I, V i VI de l'altre costat. Duent pràcticament aquest Estat recentment creat, al límit de la guerra civil.

Afegint en aquest mateix context, una problemàtica que és possiblement una de les qüestions més controvertides en la guerra d'Algèria, i encara relativament poc treballades, la violència contra els europeus (sobretot francesos), i contra els *harkis*¹⁴⁴. Durant els pròxims tres mesos, es produirà un estat de desgovern al país, que produirà una onada de repressió contra francesos i els *harkis*¹⁴⁵.

Aquestes dues últimes qüestions són possiblement les més controvertides del conflicte, ja que, per la historiografia d'Algèria és molt complicat investigar aquests fets. Bàsicament perquè, tot i que han passat més de 50 anys del conflicte, descobrir alguna qüestió més respecte a aquesta repressió, podria arribar a deslegitimar a membres fundadors i de molta importància en el FLN, com és el cas del propi Ben Bella.

Aquesta qüestió sabíem que l'havia treballat d'una forma més important i recent, la historiografia francesa. Però, en el llibre de M. Harbi i B. Stora¹⁴⁶, curiosament hi ha tot un capítol dedicat a aquest aspecte. On vertaderament fa una dura crítica contra la violació flagrant dels Acords d'Evian per part del govern del d'Algèria del FLN. Ja que no respectarà l'article referent a no realitzar cap tipus de represàlia contra francesos o musulmans que recolzessin el bàndol francès. Així doncs, aquests autors d'origen algerià es mostraran molt propers a les tesis de G. Pervillé¹⁴⁷ que pensa, que el govern algerià, un cop assumit el poder després del referèndum d'autodeterminació, iniciarà una cacera encoberta de qualsevol dissidència política, de la qual, en primer lloc situarà als *harkis*.

Finalment, podem assumir, que així començaria la formació de l'estat algerià, i d'alguna forma l'inici de la història de la nació d'Algèria, però aquesta ja és una altra qüestió, que no ve al cas en aquest treball.

---

¹⁴⁴ És la persona que serveix dins una *harka* (unitat militar de infanteria magrebí), i prové de la paraula en àrab *haraka* que podríem traduir per moviment. Dins el llenguatge corrent del francès, designa les tropes algerianes enrolades dins *l'Armée Française* del 1957 al 1962, durant la guerra d'Algèria. Aquesta denominació es va estendre per definir tots els algerians musulmans, sostenidors de l'*statu quo* de dependència d'Algèria a la República Francesa. Actualment també designa la comunitat instal·lada a França des del 1962 i a molts dels descendents dels *harkis* repatriats.

¹⁴⁵ Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, p. 116.

¹⁴⁶ M. Hamoumou i A. Moumen, (2010). *L'histoire des harkis et Français musulmans: la fin d'un tabou?* En: M. Harbi i B. Stora, ed., *La guerre d'Algérie*, Paris: Pluriel, p. 473.

¹⁴⁷ Pervillé, G. (2007). *Histoire de l'Algérie et mythes politiques algériens : du "parti de la France" aux "anciens et nouveaux harkis" (1996)* [online] LE SITE DE GUY PERVILLÉ. Disponible en: http://guy.perville.free.fr/spip/article.php?id_article=72#nb18 [Accedit el 10 Maig 2016].

5. CONCLUSIONS

A continuació presentem algunes de les conclusions a les quals hem arribat al final d'aquest treball. D'una banda, constatem que la nova historiografia francesa, certament es mostra més objectiva amb el conflicte. Primerament, fa una anàlisi important dels orígens del nacionalisme algerià, ja que entén que són els orígens de la posterior guerra. Fent aquesta anàlisi podem observar al llarg d'aquest treball, que aquesta historiografia, es mostra crítica amb el govern francès, i sobretot amb les formes del primer colonialisme. D'igual forma aquesta historiografia és molt crítica amb la repressió duta a terme pel colonialisme abans i durant la guerra d'Algèria. Així doncs, podem assumir que la historiografia francesa tendeix a observar el conflicte actualment des d'una perspectiva bastant objectiva, però alhora autocrítica tant respecte a les massacres franceses, com respecte a l'anterior historiografia francesa, que no contenia tal grau d'objectivitat.

Pel que fa a la historiografia espanyola treballada, podem dir, que sí que tendeix en centrar-se en les fonts franceses, com suscitàvem en la nostra hipòtesi. Tot i que, en molts casos recolza les tesis més d'origen algerià, almenys pel que fa a R. Usall. Respecte al qual, hem pogut constatar com acostuma a centrar-se en els aspectes més revolucionaris de la guerra, motiu pel qual, tendeix més a postular-se a favor de les tesis més properes al nacionalisme algerià. Aquesta qüestió, es veu reforçada, al llarg de tota la seva obra, com hem pogut constatar en aquest treball. Tot i que, en la majoria de qüestions es mostra lleugerament a favor a les tesis franceses de G. Pervillé, o simplement matisa algunes de les qüestions que comenta l'autor francès, en general R. Usall, se centra molt més en l'evolució política, ideològica del nacionalisme algerià, analitzant el conflicte des de l'òptica d'una revolució d'alliberament nacional però treballant alhora, amb bona part de les fonts i tesis franceses.

I de fet la percepció d'aquest decantament de l'autor català cap a tendències més nacionalistes algerianes és molt subtil. Precisament perquè sovint recolza les tesis de la historiografia francesa més objectiva (com G. Perville), i també perquè l'autor d'aquesta obra tendeix a ser bastant objectiu en la narració dels fets, tant respecte al nacionalisme algerià, com respecte al mateix conflicte. Així doncs, podem definir la història que ens narra R. Usall sobre el conflicte, com una història treballada en base la historiografia francesa, amb pinzellades d'historiografia algeriana, que donen com a resultat una narració relativament objectiva, però alhora amb tocs de sentiment nacionalista algerià.

Finalment pel que fa a la historiografia algeriana, tot i només, haver pogut treballar una sola obra, hem pogut veure, gràcies a les cites dels autors algerians treballats per R. Usall en la seva obra; que realment M. Harbi i B. Stora, s'emmarcarien en la historiografia francesa, relativament més objectiva respecte al conflicte, ja que no està influenciada per les tendències més nacionalistes algerianes, com hem pogut veure que tenen altres autors com M. Tegua (treballat per R. Usall). Aquests a més, es mostren molt crítics tant amb les massacres i la repressió francesa, cosa que tant R. Usall com G. Pervillé, també faran, però alhora també amb la repressió del FLN, com hem pogut veure per exemple respecte al cas dels *harkis*. Aquesta qüestió és sense cap dubte un fet clau que desmarca M. Harbi i B. Stora, de la historiografia algeriana, ja que tot i no haver pogut aportar més historiografia d'Algèria en aquest treball (a causa de les problemàtiques ja esmentades anteriorment en aquest treball) és sobradament conegut, que la historiografia d'Algèria, no es mostra en cap moment crítica amb els fets (repressió i assassinats) que dugué a terme el FLN, durant caos de govern que es produirà en la immediata independència del país.

Per últim, hem pogut constatar, que el conflicte de la guerra d'Algèria, és extremadament complex, on els actors d'aquesta, sorgiran d'acord amb les diferents tendències nacionalistes, que en alguns moments convergiran i en altres se separaran, fins a arribar al punt que aquest conflicte es convertirà en una guerra amb més de dos actors, caracteritzant-se per ser un conflicte poc convencional i asimètric. En el qual hem pogut observar com confluiran diversos aspectes, no tan sols la política, sinó que també l'opinió pública, els mitjans de comunicació, el context internacional, i la pròpia configuració social i mental, tant de la societat francesa colonial, la metropolitana i com de la pròpia societat algeriana musulmana. Entenem doncs, que tant en els 132 anys de dominació francesa, com en el transcurs d'aquesta guerra, es formarà i consolidarà el sentiment d'amor-odi, que fins i tot avui dia perdura entre les dues nacions. I per tant, la gran conclusió, és que el lligam estrictament colonial, es tallarà a partir de 1962, però l'especial connexió, social i mental entre França i Algèria, perdurarà al llarg de la història, esdevenint una relació sovint complicada, però indissolublement connectada.

6. ANNEX

Esquema cronològic de la guerra d'Algèria:

1954

Març-abril→ Creació del Comitè Revolucionari per la Unitat i d'Acció (CRUA), que representa la preparació de la insurrecció d'Algèria.

13 al 15 de juliol→ En el congrés de partidaris de Messali Hadj a Hornu (Bèlgica), aquests, consagren la seva escissió del Comitè Central del MTLD.

1 de novembre→ El CRUA es transforma en el FLN i s'inicia la guerra a Algèria.

5 de novembre→ El MTLD és dissolt per les autoritats franceses.

3 de desembre→ Proclamació per part de Messali Hadj de la creació del MNA (Moviment Nacional d'Algèria).

10 de desembre→ Profund debat al parlament de França, sobre la política francesa al Nord d'Àfrica. Enviament de reforços militars a Algèria.

1955

5 de gener→ François Mitterrand, ministre de l'interior, es decanta per l'ús de la força, al mateix temps que presenta un programa de reformes per Algèria.

20 de gener→ Primeres grans operacions militars de l'exèrcit francès a la regió de l'Aurès.

1 de febrer→ Jacques Soustelle, és nomenat governador general d'Algèria, per part del govern de Mendès France, en substitució de R. Léonard.

15 febrer→ Jacques Soustelle s'instal·la a Alger: "*França havia pres una decisió: la integració*"

23 febrer→ Investidura del govern d'Edgar Faure.

- 20 març**→ Informe Mairey dirigit a Edgar Faure, en el que es denuncia el comportament abusiu de la policia a Algèria.
- 1 d'abril**→ Votació de la llei de l'*Estat d'Urgència*, per a un període de 6 mesos.
- 18 al 24 d'abril**→ Conferència afro-asiàtica de Bandung.
- 23 d'abril**→ Establiment de la censura prèvia a Algèria.
- 13 de maig**→ El general Cherrière, comandant en cap d'Algèria, definirà el concepte/principi de responsabilitat col·lectiva.
- 16 de juny**→ El general Lorillot substitueix al general Cherrière.
- 20 d'agost**→ Gran ofensiva de l'ALN al Nord de Constantina, 71 víctimes europees. Enèrgica repressió francesa: 1273 morts, segons les dades oficials.
- 12 de setembre**→ Prohibició del PCA (Partit Comunista d'Algèria). Tancament de la publicació: "*Alger Republicain*".
- 15 de setembre**→ El periodista Robert Barrat, publica en "*France-Observateur*" una entrevista amb el coronel del FLN, Ouamrane. Després d'això, el periodista és detingut.
- 26 de setembre**→ Moviment de 61 diputats musulmans rebutjant la integració.
- Octubre**→ Moviment de soldats per la pau a Algèria.
- 29 de novembre**→ Cau el govern d'Edgar Faure.
- 2 de desembre**→ Dissolució del parlament (Assemblea Nacional) francès.
- 10 de desembre**→ Les eleccions a Algèria són ajornades *Sine die*.
- 23 de desembre**→ Els membres de l'UDMA, dimiteixen del seu càrrec i reclamen una República Algeriana.

1956

2 de gener→ Victòria del Front Republicà a les eleccions franceses.

1 de febrer→ Investidura del govern de Guy Mollet.

2 de febrer→ Jacques Soustelle abandona Alger, aclamat per la població europea.

6 de febrer→ El primer ministre, Guy Mollet, és insultat i esbroncat a Alger.

9 de febrer→ Robert Lacoste és nomenat ministre, encarregat dels afers algerians.

12 de març→ L'Assemblea nacional (el parlament) vota la llei de “poders especials”

22 d'abril→ Ferhat Abbas s'uneix oficialment al FLN.

18 de maig→ Massacre de soldats francesos a Palestro.

27 i 28 de maig→ Primers escorcolls del barri d'Alger de la Casbah.

20 al 22 de juny→ Onada d'atemptats individuals a Alger.

26 de juny→ Comença a brollar el petroli de Hassi-Messaoud.

5 de juliol→ Vaga durant l'aniversari de la captura d'Alger (el 5 de juliol de 1830).

10 d'agost→ Bomba “contra-terrorista” a la Rue Thèbes, més d'una desena de víctimes musulmanes.

20 d'agost→ Congrés del FLN a la vall de Soumman; creació del Comitè Nacional de la Revolució Algeriana (CNRA) i del Comitè de Coordinació i Execució (CCE).

30 de setembre→ Primers atemptats bomba del FLN a Alger.

Estiu→ Enfrontaments entre Maquis del MNA i del FLN, que donaran l'avantatge a aquest últim.

22 d'octubre→ Desviament a Alger de l'avió dels caps del FLN, Ben Bella, Aït Ahmed, Khider, Boudiaf, Lacheraf, i Bitat. Aquest són empresonats.

1 de novembre→ Inici de la campanya de Suez.

13 de novembre→ El general Raoul Salan és nomenat comandant en cap de les tropes d'Algèria.

24 de desembre→ Descobert un complot del general J. Faure.

27 de desembre→ Assassinat d'Amédée Froger (president de la Federació d'Alcaldes d'Algèria). Atacs racistes durant el seu enterrament.

1957

7 de gener→ Sol·licitud del Prefecte d'Alger de concedir al general Massu i a la 10ª divisió de paracaigudistes els plens poders sobre la policia de tota l'àrea d'Alger.

16 de gener→ Atemptat amb un "bazooka" contra el general Salan. Aquest sobreviu al atemptat.

28 de gener→ Vaga de 8 dies, convocada pel FLN, aprofitant la sessió referent a Algèria que s'està duent a terme a l'ONU.

10 de febrer→ Bombes en els estadis d'Alger.

18 de febrer→ Després de la seva posició contraria a les tortures, el general Jacques Paris Bollardiere es rellevat del seu càrrec.

25 de febrer→ Arrest de Larbi Ben M'hidi.

4 de març→ Creació del dispositiu de protecció urbana.

5 de març→ "Suïcidi" (assassinat, confessat al diari *Le Monde* el 2001 pel general Paul Aussaresses) de Larbi Ben M'hidi (un dels líders en la guerra del FLN).

23 de març→ "Suïcidi" (assassinat, confessat al diari *Le Monde* el 2001 pel general Paul Aussaresses) d'Ali Boumendjel (advocat i un dels líders del FLN).

24 de març→ Primera carta de renúncia de Paul Teitgen (Secretari general de la policia d'Alger).

5 d'abril→ Institució de la Comissió de Salvaguarda dels Drets i Llibertats Individuals.

21 de maig→ Caiguda del govern de Guy Mollet

29 de maig→ Massacre de Beni-Ilmane (Melouza).

11 de juny→ Atacs racistes durant el sepeli de les víctimes de les bombes al casino de *la Corniche*. Arrest de Maurice Audin.

1 al 7 de juny→ Investidura del govern Bourgès-Maunoury.

7 de juliol→ En un discurs a Alger, Robert Lacoste denuncia: “*les exhibitionnistes du cœur et de l’intelligence*”

12 de setembre→ Dimissió de Paul Teitgen (Secretari general de la policia d’Alger).

24 de setembre→ Arrest de Yacef Saadi, responsable de la ZAA (La Zona Autònoma d’Alger) del FLN.

30 de setembre→ Caiguda del govern arran de la “Llei Marc”.

8 d’octubre→ Mort d’Ali la Pointe, adjunt de Yacef Saadi.

Octubre→ Captura de Ben Hamida (líder i comissari polític del FLN a la ZAA).

Desmantellament complet de la ZAA. Fi de la Batalla d’Alger.

22 de novembre→ El rei del Marroc, Mohamed V, i el president de Tunísia, Habib Bourghiba, proposen la seva voluntat d’ajuda en la resolució del conflicte algerià.

29 de novembre→ Definitiva aprovació de la “Llei Marc” a Algèria i de la llei electoral algeriana.

11 de desembre→ Publicació de l’informe elaborat per la Comissió de Salvaguarda dels Drets i les Llibertats Individuals.

26 de desembre→ Abane Ramadane (líder i un dels principals teòrics del FLN) és assassinat. Indecisió dels líders del FLN.

1958

28 de gener→ Dissolució a Paris, de la Unió General dels Estudiants musulmans d’Algèria.

8 de febrer→ L’aviació francesa bombardeja la població tunisiana de Sakhiet Sidi Youcef.

14 de febrer→ Reunió del CCE (Comitè de Coordinació i Execució) al Caire.

25 de febrer→ Arribada a França de Robert Mourphy, Conseller diplomàtic al departament americà, amb l'objectiu d'intervenir per tal de posar remei a la situació.

15 d'abril→ Caiguda del govern de Félix Gaillard.

13 de maig→ A Alger, les manifestacions provoquen l'ocupació del govern general, la Formació d'un Comitè de Salvació Pública (CSP), presidit pel general Massu.

14 de Maig→ Investidura del govern de Pierre Pflimlin. Crida del general Massu al general De Gaulle. Declaració del general Salan: "*Je prends en main provisoirement les destinées de l'Algérie française*".

15 de Maig→ El general De Gaulle, es declara preparat "per assumir els poders de la República".

16 de maig→ "Fraternisation (agermanament) " franco-musulmà, en el Fòrum d'Alger.

17 de maig→ Arribada de Jacques Soustelle a Alger.

19 de maig→ Conferència de premsa del general De Gaulle.

25 de maig→ Comitè de Salut Pública a Còrsega.

29 de maig→ El general De Gaulle accepta prendre possessió del poder.

1 de juny→ Investidura del govern de De Gaulle.

2 de juny→ S'aixeca la censura.

4 de juny→ El general De Gaulle a Alger afirma: "*Je vous a Compris*".

7 de juny→ El general Salan és nomenat delegat general del govern i comandant en cap d'Algèria.

2 de juliol→ Nou viatge del general De Gaulle a Algèria.

20 d'agost→ Els caps de l'ALN, renovaran la direcció del FLN pel seu interès.

7 de setembre→ Restabliment de la Comissió de Salvaguarda dels drets i les llibertats individuals.

19 de setembre→ Constitució del Govern Provisional de la República d'Algèria (GPRA), presidit per Ferhat Abbas.

28 de setembre→ Referèndum sobre la nova Constitució.

- 3 d'octubre**→ Discurs del general De Gaulle anunciant el Pla de Constantina.
- 23 d'octubre**→ Conferència de premsa del general De Gaulle, en la qual ofereix (la pau dels valents/*Paix des Braves*)
- 25 d'octubre**→ El GPRA rebutja la proposta de “la pau dels valents”.
- 23 al 30 de novembre**→ Eleccions legislatives: Victòria de l'UNR (*Union National Republicain*).
- 4 de desembre**→ El general De Gaulle va de nou a Algèria.
- 13 de desembre**→ L'Assemblea General de l'ONU, rebutja per 18 vots, 21 abstencions contra 35, una resolució en reconeixement del dret d'Algèria de ser independent.
- 19 de desembre**→ El general Salan, és reemplaçat pel delegat general Paul Delouvrier i el general Challe
- 21 de desembre**→ El general De Gaulle és nomenat president de la República.

1959

- Gener**→ Mesures de gràcia a favor dels condemnats algerians, Messali Hadj és alliberat.
- 7 de març**→ Els caps del FLN segrestats el 1956 són traslladats a l'illa de Aix.
- 28 de març**→ Els comandants de les Wilayas 3 i 4 moren en combat.
- 29 d'abril**→ El president De Gaulle li declara al diputat Pierre Laffont: “*L'Algérie de papa est morte*”
- 21 de juliol**→ Inici de l'operació Jumelles a la Cabília.
- Principis d'agost**→ Primer gir de les propostes del president De Gaulle.
- 16 de setembre**→ El president De Gaulle, anuncia el principi de recórrer a l'autodeterminació dels algerians per la via de referèndum.

19 de setembre→ Georges Bidault forma el Manifest per l'Algèria francesa (*Rassemblement pour l'Algérie Française*).

28 de setembre→ Resposta evasiva del GPRA al discurs del 16 de setembre del president De Gaulle.

16 de desembre→ Inici de la reunió a Trípoli del CNRA.

1960

13 de gener→ Dimissió de Antoine Pinay, ministre de Finances i d'Afers econòmics.

18 de gener→ El general Massu és reemplaçat pel general Crépin al capdavant dels cossos armats d'Alger.

24 de gener→ Inici de la Setmana de les Barricades a Alger.

28 de gener→ Paul Delouvrier i el general Challe deixen Alger.

1 de febrer→ El grup atrinxerat a les facultats, dirigit per Pierre Lagailarde, es rendeix. Fi de les barricades.

2 de febrer→ L'Assemblea Nacional (Parlament), aprova els poders especials per un any.

5 de febrer→ Jacques Soustelle deixa el govern.

10 de febrer→ Creació per part del govern, d'un comitè d'afers algerians. Supressió del servei d'accions psicològiques del exèrcit.

24 de febrer→ Descoberta la xarxa Jeanson de suport al FLN.

3 al 5 de març→ Segon gir de les propostes. De Gaulle parla de "*l'Algérie Algérienne*".

30 de març→ El general Challe és substituït pel general Crépin

10 de juny→ Si Salah, cap de la wilaya 4, és rebut a l'Eliseu.

14 de juny→ En un comunicat, De Gaulle ofereix negociar als caps del FLN.

25 al 29 de juny→ Negociacions de Melun, que no prosperen.

5 de setembre→ Judici de la xarxa Jeanson. Publicació del manifest dels 121, sobre el dret a la insubmissió.

3 de novembre→ Inici del judici dels fets de la setmana de les barricades.

4 de novembre→ Discurs del president De Gaulle; al·lusió a una “*République algérienne, qui existera un jour*”

22 de novembre→ Louis Joxe és nomenat ministre d’afers algerians.

24 de novembre→ Jean Morin és nomenat delegat general d’Algèria, en substitució de Paul Delouvrier.

9 al 13 de desembre→ Viatge del president De Gaulle a Algèria. Violentes manifestacions d’europeus. Primera manifestació espontània d’algerians a favor del GPRA.

19 de desembre→ L’assemblea general de l’ONU reconeix el dret a la independència d’Algèria.

1961

8 de gener→ Referèndum sobre la política algeriana del president De Gaulle. Gran èxit del *Sí*.

25 de gener→ Assassinat del M. Popie per un comando del Front d’Algèria Francesa (FAF).

Febrer→ Creació de l’Organització Armada Secreta (OAS)

20 al 22 de febrer→ Ahmed Boumendjel es reuneix amb Georges Pompidou a Lucerna i a Neuchâtel (Suïssa).

17 de març→ Anunci de negociacions entre França i el GPRA.

31 de març→ L’Alcalde d’Evian és assassinat per l’OAS.

11 d'abril→ Conferència de premsa del general De Gaulle. Al·lusió a un “Estat Algerià sobirà”.

22 d'abril→ Els generals Challe, Jouhaud i Zeller, poc després d'unir-se amb el general Salan, s'apropien del poder d'Alger.

23 d'abril→ Orà esta en mans colpistes, però el cop fracassa a Constantina. El govern decreta l'estat d'urgència/alerta i recorre a l'article 16 de la Constitució.

25 d'abril→ Fracàs del *Putsch*; rendició del general Challe. Salan, Jouhaud i Zeller s'amaguen en la clandestinitat.

5 de maig→ Primera reunió secreta del OAS a Alger, sota la direcció del coronel Godard; l'organització es posa en marxa.

20 de maig→ S'inicien les negociacions d'Evian.

31 de maig→ Assassinat per l'OAS del comissari Gavoury. Condemna del general Challe a 15 anys de presó.

7 de juny→ El general Ailleret és nomenat comandant en cap d'Algèria.

13 de juny→ Les negociacions d'Evian es suspenen.

5 de juliol→ Repressió de manifestacions del FLN a Alger: almenys 70 morts.

19 de juliol→ Inici de les conversacions de Lugrin, suspeses el 28.

5 d'agost→ Primera emissió clandestina per ràdio de l'OAS.

26 d'agost→ Ben Khedda succeeix a Ferhat Abbas al capdavant del GPRA.

8 de setembre→ Atemptat fallit a Point-sur-Seine contra el president De Gaulle.

17 d'octubre→ Violenta repressió contra els manifestants algerians a Paris. Desenes de víctimes.

4 de novembre→ Detenció d'Abderrahmane Farès.

16 de desembre→ A Orà el coronel Rançon és assassinat per l'OAS.

1962

5 de febrer→ El president De Gaulle anuncia, en una conferència de premsa, que la resolució de la qüestió d'Algèria està a prop d'assolir-se.

8 de febrer→ Manifestació anti-OAS a París. Intervenció brutal de la policia al metro de Charonne: 9 morts.

10 de febrer→ Apertura de converses entre el GPRA i el govern francès a Rousses, prop de la frontera Suïssa amb Ginebra.

19 de febrer→ Protocol d'Acord entre les dues parts.

26 de febrer→ Algèria: onada d'atemptats sense precedents contra els algerians.

7 de març→ S'inicien les Segones Conferències d'Evian

18 de març→ Signatura dels acords d'Evian.

21 de març→ Christian Fouchet és nomenat Alt Comissionat a Algèria.

26 de març→ Trets de la *Rue d'Isly* a Alger. L'exercit disparà contra els manifestants europeus: 46 morts.

8 d'abril→ Referèndum àmpliament a favor de la política algeriana del govern.

14 d'abril→ Georges Pompidou és nomenat Primer Ministre en substitució de Michel Debré. Condemna a mort del general Jouhaud.

18 d'abril→ El general Fourquet reemplaça al general Ailleret.

3 de maig→ A Algèria, explota un cotxe bomba: 62 morts algerians.

24 de maig→ El general Salan és condemnat a Cadena Perpètua.

15 de juny→ Converses entre l'OAS i el FLN pel cessament dels atemptats.

1 de juliol→ Referèndum d'autodeterminació a Algèria: 5.975.581 vots a favor del SÍ. 16.534 a favor del NO.

3 de juliol→ Reconeixement oficial per França, de la independència d'Algèria. El GPRA arriba a Alger.

5 de juliol→ Segrests i execucions de "*pied-noirs*"(francesos i europeus) a Orà.

Juliol→ Disputa interna del FLN, Ahmed Ben Bella i els seus companys anuncien a Tlemcen la formació d'una Junta de Govern en contra el GPRA.

22 d'agost→ El president De Gaulle escapa d'un atemptat a Petit-Clamart, organitzat per un comando de l'OAS.

Finals d'agost→ Incidents sagnants entre Wilayas (províncies/regions) rivals d'Algèria. Inici de les atrocitats contra els “*harkis*”.

9 de setembre→ L'Exèrcit Nacional Popular / *Armée National Populaire* (ANP), comandat pel coronel Houari Boumédiène, entra a Alger sense disparar un sol tret.

20 de setembre→ Elecció d'una Assemblea Constituent Algeriana.

27 de setembre→ Mohamed Boudiaf, un dels dirigents històrics del FLN crearà el Partit de la Revolució Socialista (PRS).

29 de novembre→ El Partit Comunista Algerià (PCA) queda il·legalitzat.

7. BIBLIOGRAFIA I WEB-GRAFIA

Harbi, M. i Stora, B. (2010). *La guerre d'Algérie*. Paris: Pluriel, pp. 1040.

Pervillé, G. (2007). *La guerre d'Algérie (1954-1962)*. Paris: Presses Universitaires de France, pp. 128.

Segura, A. (1994). *El Magreb: del colonialismo al islamismo*. Barcelona: Universitat de Barcelona. pp. 380.

Usall i Santa, R. (2004). *Algèria Viurà! França i la guerra per la independència algeriana (1954-1962)*. Valencia: Universitat de València, pp.437.

http://guy.perville.free.fr/spip/article.php3?id_article=27

<http://www.le-dictionnaire.com/>

<https://emam.revues.org>